ОГНИНЮРБЫ.РФ

Саха Республикатын
Ньурба улууһун хаһыата
Хаһыат 1937 сылтан тахсар

2023 сыл
ахсынньы 14 күнэ
Чэппиэр ● 49 № (12073)

НЬУРБА
ОГНИ НЮРБЫ

12+

Бүгүҥҥү нүөмэргэ

Бэлиэ түгэн
Ньурба ытык-мааны ыаллара чиэстэннилэр / 3

Амакинскай экспедиция 70 сыла
Сыраларын бараабыттар ааттара туманҥа симэлийбэтин туһугар / 6

IX Спортивные Игры народов РС(Я)
Бастаан саҕалыыр хаһан баҕарар ыарахан буолар... / 10

СӨ-гэр – Үлэ, улууска – Олохтоох оҥорон таһаарыыны сайыннарыы сыллара

Геннадий Антонов

Ньурбатааҕы Көтөр фабриката – тыа хаһаайыстыбатыгар тумус туттар бастыҥ үлэлээх баар-суох улахан тэрилтэбит. Сымыытын Ньурбаҕа уонна таһынааҕы Бүлүү улуустарыгар эрэ буолбакка, суол баар кэмигэр Дьокуускайга, Ленскэйгэ, Өлөөҥҥө, Эдьигээҥҥэ уонна Мэҥэ Хаҥаласка тиийэ ыытан батарар. Быйыл даҕаны сыл түмүктэнэ илигинэ, сыллааҕы былааннарын номнуо 112% толорон, дьоһун түмүгү ситистилэр.

Көтөр фабриката сыллааҕы былаанын номнуо куоһарда!

Тэрилтэ үлэтин туһунан дириэктэр Петр Гаврильевы кытта кэпсэттибит.

- Фабрикаҕа 48874 куурусса кыстаан турар, - диир Петр Иннокентьевич. – Быйыл саас 17 нэдиэлэлээх «Браун Ник» диэн боруода куурусса ылан аҕалбыппыт. Билигин 52-с нэдиэлэрэ буолла. Туруктара үчүгэй. Өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн биһиги эрэ маннык куурусса боруодатын тутан олоробут. Эрдэ «Хай Лайн» боруоданы иитэ сылдьыбыппыт, онтон сааҥсыйаҕа түбэһэн бу куурусса боруодата киириитэ тохтообута. Онтон Дьокуускайдааҕы көтөр фабриката атылыы «Браун Ник» диэни булбута, онон өрөспүүбүлүкэ Көтөрүн фабриката барыта маннык боруода буолуохтааҕа. Биһиги бастакынан ылбыппыт, онтон эһиилгиттэн эмиэ атыҥҥа уларытар буоллулар быһыылаах. Билиҥҥитэ официальнайдык этэ иликтэр да буоллар. Дьиҥэ, «Браун Ник» сымыыты биэриитинэн «Хай Лайн» боруодаттан уратыта суох, өссө кыранан элбэх курдук эбит диэн санаатыбыт.

Сыллааҕы былааммыт - 10 мөл. 174 тыһ. устуука сымыыт. Күн бүгүн 11 мөл. 485 устуукаҥы ыллыбыт, ол эбэтэр былаан туолуута 112%-ҥа тэҥнэстэ. Сыл түмүгүнэн 118%-ҥа тахсарбыт буолуо диэн сабаҕалыыбыт. Күннэтэ ортотунан 44200 сымыыт тахсар, ол эбэтэр 123 дьаһык сымыыт.

Хаайтарыы кэмигэр өрүскэ «стыковканан» сымыыты ыаллыы улуустарга тастара олорбуппут. Ахсынньы 10 к. 10 туоннаҕа диэри сырыы көҥүллэннэ. Онон улахан массыынабыт сымыыты Сунтаар, Үөһээ Бүлүү уонна Бүлүү улуустарыгар таһан саҕалаата.

- Аһынан хааччыллыыгыт хайдаҕый?

- Этиэххэ наада: быйылгыттан бурдук атыылаһар тэрилтэбитин уларыттыбыт. 2015 сылтан «Модуль-групп» ХЭТ-тэн атыылаһан олорбуппут. Быйыл сайын «Амурагроцентр» тэрилтэттэн ыллыбыт. Благовещенскайга уруккуттан үлэлиир улахан собуоттаахтар. Кинилэр бородууксуйалара Омскайдар киэннэрин кытта тэҥнээн көрдөхпүтүнэ, чыҥха атын. Фракцията даҕаны араастаһар, урут ылларбыт куруппа курдук буолааччы, оттон билигин - гранулалар. Арыый бэтэрээттэн ылар буоламмыт, таһыыта даҕаны суһал уонна судургу буолла. Эрдэ Омскайтан кэлэрин 23 күн күүтэрбит, оттон Благовещенскайтан 10 күнүнэн тиийэн кэлэр. Маннык биһиэхэ барыыстаах уонна түргэн.

Күн бүгүн 465 туонна бурдуктаахпыт. Бу кэлэр сыл кулун тутар ыйын саҥатыгар диэри тиийэр. Кыһыҥҥы суолунан 800 туонна кэлиэхтээх, сайаапкабытын «Амурагроцентр»-га биэрэн олоробут. Аны сайын уу суолунан 1100 туоннаны аҕалтарыахпыт. Ол эбэтэр уопсайа - 1900 туоннаны атыылаһыахпыт.

- Кэлэктиипкит туһунан.

- Билигин тэрилтэҕэ 43 үлэһиттээхпит, ону таһынан дуогабарынан 2 киһи үлэлиир. Үлэһиттэрбитин көҕүлүүр туһугар бастыҥ үлэһиттэрбитин наҕараадаҕа түһэрэбит. Быйыл Данилова Наталья Ионовна «СӨ тыатын хаһаайыстыбатын туйгуна» бочуоттаах ааты сүктэ. Кини 2004 сылтан илиитин араарбакка, көтөр көрөөччүнэн бэриниилээхтик үлэлээн кэллэ. Былырыын эмиэ биир үлэһиппит маннык наҕараадаҕа тиксибитэ. Улуус таһымынан эмиэ сылын аайы аайы производствоҕа үлэлии сылдьар дьоммутун бэлиэтэтэбит. Үлэһиттэр сырылаах үлэлэрэ сыаналанара - тэрилтэ үлэтин биир көрдөрүүтэ буолар.

- Петр Иннокентьевич, производственнай сыах иккис уочаратын туһунан туох да иһиллибэт буолбаат?

- Иккис сыахпыт тоҕо уһаан турарын аһаҕастык этэн кэбиһиэм. Үлэлии турар фабрикабыт таһыгар 90-с сылларга тутуллан иһэн тохтообут производственнай сыах каркаһа турар. Итиннэ иккис сыахпытын туттарыахтаахпыт. Бырайыага бэлэм, симиэтэтэ эмиэ оҥоһуллубута. Оборудованиета хантан хантан кэлиэхтээҕэ быһаарыллыбыта. Уопсайынан, сүрүн үлэтэ баран турар диэххэ сөп. Бырайыага госэкспертизаны аана сылдьар, дуогабарын субу илии баттастыбыт. Проектнай-сметнай документациябытын Тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтин эһиилги былааныгар киллэртэрдибит. Экспертизата бүттэ даҕаны, бырайыагын министиэристибэҕэ тиксэрээри олоробут.

Документуона барыта этэҥҥэ аастаҕына, эһиил сааскыттан «Туймаада» ФАПК нөҥүө тутуута саҕаланыахтаах. «Туймаада ФАПК-ҕа былырыыҥҥыттан 38 мөл. солк. көрдөртөрөн олоробут. Ити үп баар, эһиил корректировкаланыахтаах. Тутуутун саҕалыырга ФАПК нөҥүө 50-ча мөл. солк. кэриҥин көрдөөрү олоробут. Онон производственнай сыах иккис уочарата тутуллуохтаах.

- Сөп, сыыйа инники былааннарга киирдибит.

- Эһиил Ньурбатааҕы көтөр фабриката тэриллибитэ 35 сылын туолар. 1989 с. муус устар 17 к. тэриллибитинэн ааҕыллар. Улахан тэрээһин курдук ыытар былааммыт суох, төгүрүк үбүлүөйдээх түгэн буолбатаҕын өйдүүбүт. Ол эрээри тэрилтэҕэ, үлэһиттэргэ син бэлиэ түгэн буоллаҕа, онон этиибитин министиэристибэҕэ ыытыахпыт. Тэрилтэ үлэлээн кэлбит историятын, үлэһит дьонун сырдатар кинигэ таһаартараргa былаанныыбыт.

Өссө бир былаан сылыттыыны кытта ситимнээх. Элбэх тэрилтэ гаанынан сылыттыыга - газгольдерга көһөрүн истэбилэ сылдьабыт. Урбаанньыт Н.В.Сотниковтан коммерческай этиитин ылбыппыт. Атын өттүнэн – саҥа хочуолунай тутуута, улуус хочуолунайга оттукка көмөлөһүөх буолбута. Онон бу боппуруоһу үчүгэйдик үөрэтэн уонна мунньахтаан баран быһаарыныахпыт - газгольдерга көһөрбүтүн эбэтэр саҥа хочуолунай тутарбытын.

Дорооболорун, күндү ааҕааччыларбыт.

Саҥа сылы көрсө сүпсүлгэн саҕаланан эрэр курдук. Ыал аайы күннэтэ симэммит харыйалар элбииллэр, төрөппүттэр уһуйаан, оскуола саастаах оҕолоругар бырааһынньыктары тэрийээри сүүрэллэр, сорох тэрилтэлэр корпоративтарыгар бэлэмнэнэллэр. Билигин аан дойдуга буола турар балаһыанньанан сибээстээн, СӨ Бырабыыталыстыбата бэйэтин аннынааҕы тэрилтэлэргэ бырааһынньыктартан, көртөн-нартан туттуналларыгар сүбэлээбит.

Ахсынньыга өрүү буоларын курдук, хаһыаттарга, сурунаалларга 2024 сылга сурутууга чэпчэтии биллэриллэр. Биһиги хаһыаппытыгар эмиэ чэпчэтиилээх сурутуу декадата буола турар, усулуобуйатын 12 стр. көрүҥ. Маны тэҥэ, чугас дьоҥҥутугар, доҕотторгутугар аҕаар дьон ахсаанын элбэтэн, хаһыакка сурутуу сэртипикээтин бэлэх уунуохху тун сөп. Сэртипикээттэр редакцияҕа атыыга бааллар, сурутар дьоҥҥут аатын уонна аадырыһын эрэ хаалларабыт.

Бу сылы түмүктүү, биһигини кытары биир сыл устата бииргэ буолбут сурутааччыларбытыгар махтанан бэлэх оҥордубут. Хаһыаты кытары "Кило-Вольт" маҕаһыыҥҥа чэпчэтиилээх купон тиийдэ. Саҥа дьыллаах сандалыгытын тэрийэргитигэр, онто да суох удамыр сыаналаах маҕаһыыҥҥа өссө эбии 10% чэпчэтии көрүлүннэ. "Кило-Вольт" маҕаһыын дириэктэригэр Дмитрий Данилович Григорьевка, үлэһиттэргэ биһиги саҕалааһыммытын өйөөбүккүтүгэр улахан махталбытын тиэрдэбит.

Онон бу ый 28 күнүгэр диэри этиллибит маҕаһыыҥҥа купону илдьэ тиийэн ботуччу бородуукталаан, кыстыыр аскытын хаһаанан кэбиһиэххитин сөп.

Кэлэр сылга сурутааччыларбытыгар анаан саҥа сонун бырайыактары, чэпчэтиилэри былааннаабыт. Онон хайаан даҕаны хаһыаты суруйтараргa тиэтэйиҥ диэн ыҥырабыт.

Лена ПЕТРОВА.

СВО

СВО фондатыгар

Анал байыаннай эпэрээссийэҕэ кытта сылдьар биир дойдулаахтарбытыгар уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр бу ыйга киирэн баран улуустааҕы көмө фондатыгар 137035 солк. киирдэ. Ол иһигэр «Сардана» оҕо уһуйаана – 23300 солк, уу суолларын Бүлүүтээҕи оройуона (техучаастак) – 35000 солк, ИСУ – 8500 солк, Киров оскуолата – 25500 солк, улуустааҕы тыа хаһаайыстыбытын департамена – 24271,84 солк, Ньурбатааҕы лесничество – 20500 солк.

Сыл саҥатыттан фондаҕа 7750107 солк. киирдэ. Улуустааҕы суһал ыстаап ахсынньы 6 к. быһаарыытынан, СВО фондатытан СВО кыттылаахтарыгар уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр көмөҕө 155000 солк. ыытылынна. Инньэ гынан фондаҕа билигин 402353 солк. баар.

Итини таһынан Ньурба к. олохтооҕо Сербина Лариса Викторовна Дьокуускайга сылдьан улуус бэрэстэбиитэлистибэтигэр, Дьокуускайга олорор биир дойдулаахтарбыт көмөлөрүгэр эбии, СВО кыттыылаахтарыгар таҥас ылан илдьэргэ диэн уухарчынан 10000 солк. туттарбыта. Биллэрин курдук, улууспут баһылыга Алексей Иннокентьев салайааччылаах бөлөх СВО зонатыгар тиийэн буойуттарга таҥас, мал-сал илдьэн тиксэрбитэ.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата.

Нэдиэлэ сонуннара

Олоҕу-дьаһаҕы хааччыйыы

07.12.23 с. Малдьаҕарга Никифор Семенов аатынан норуот айымньытын дьиэтэ (НАДь) тоҥон, ититии систиэмэтиттэн уутун тоҕон баран үлэһиттэр спорт-саалаҕа көстүлэр. Саахал төрүөтүнэн хочуолунайтан НАДь-гэр кэлэр ититии ситимин задвижката алдьанан, итии уу циркуляцията кэһиллэн, турбата уонна НАДь кладовкатыгар, фойетыгар ититии турбата хайа тоҥуута буолбуттар. Служебнай бэрэбиэркэ ыытылынна, быһа холоон 140 тыһ. солк. суумалаах хоромньу таҕыста. Нэһилиэк салалтата эбийиэги 15.03.2024 с. диэри чөлүгэр түһэрэн үлэлэтэргэ былаанныыр.

10.12.23 с. Үөһээ Бүлүү уонна Күндээдэ аннынан Бүлүүнү туораһын 10 туоннаҕа диэри көҥүллэннэ.

Ааспыт нэдиэлэҕэ полицияҕа 39 сайабылыанньа, биллэрии киирбит, 5 буруй тахсыбыта бэлиэтэннэ, 53 боротокуол толорулунна. Ол иһигэр уопсастыбаннай миэстэҕэ итирик сылдьыы иһин - 9, ГАИ отделынан – 44 боротокуол, ыстараапттыыр стоянкаҕа 2 массыына туруорулунна, правата суох – 1, итирик туруктаах 1 суоппар тутулунна.

30 саастаах сүтэ сылдьар киһини полиция уонна Быыһыыр сулууспа үлэһиттэрэ 5 күн көрдөөн 08.12.2023 с. Саалтааныга тоҥон өлбүтүн буллулар.

ОРВИ-нан 108 киһи, хамсык дьаҥынан 85 киһи ыарыйда, 1 киһи балыыһаҕа, атыттар дьиэлэригэр эмтэнэллэр. Гонконнааҕы грипп 12 түбэлтэтэ регистрацияланна, 4 оҕо Дьокуускайга төрөөтө, 2 киһи ыалдьан (инсульт) өллө.

Тэрээһиннэр

Ил Түмэн дьокутааттара, сис кэмитиэттэр бэрэссэдээтэллэрэ Владимир Прокопьев уонна Георгий Балакшин ааспыт нэдиэлэҕэ 5 күн устата улуус бары нэһилиэктэригэр сылдьан олохтоохтору кытта көрүстүлэр.

Спорт

«Вызов Севера» профессиональнай бокс киэһэтин сүрүн киирсиитигэр биир дойдулаахпыт, сахалартан бастакы идэтийбит боксер Петр Васильев Африка чөмпүйүөнэ Натаниел Какололоны кыайда. Киниэхэ улуус баһылыга 150 тыһ. солк. сертификаты туттарда.

Ааспыт нэдиэлэҕэ улуус Кубогар хабылыкка уонна хаамыскаҕа оскуолалар икки ардыларынааҕы күрэхтэһии, волейболга өрөспүүбүлүкэ бөдөҥ уонна кыра нэһилиэктэрин дьахталларга уонна эр дьоҥҥо сүүмэрдэммит хамаандаларын финалыгар сүүмэрдиир улуустааҕы күрэхтэһии ыытылыннылар.

7-9.12.23 с. Виктор Мантыков бириһигэр уолаттарга көҥүл тустууга Бүтүн Арассыыйатааҕы турнирга Александр Жданов бастаата.

8.12.23 с. «Азия оҕолоро» Оонньууга сүүмэрдиир түһүмэхтэртэн биирдэстэригэр СӨ дзюдоҕа аһаҕас Кубогар Ньурбатааҕы ДЮСШ иитиллээччитэ Аурика Шилова 63 кг ыйааһынна 2-с миэстэлэнэн, СӨ сүүмэрдэммит хамаандатын кандидаттарын састаабыгар киирдэ.

09.12.23 с. Алексей Никифоров кэриэһигэр 23-гэр диэри саастаахтарга хапсаҕайга СӨ-гэр биирдиилээн бастыыр иһин күрэхтэһиигэ Айысхаан Антонов 3-с миэстэни ылла.

Уус Алдаҥна өрөспүүбүлүкэтээҕи мас тардыһыытын күрэҕэр улуустан 7 оҕо кытынна, 2 оҕо чөмпүйүөннээтэ уонна 2 оҕо боруонса призер буоллулар.

Ньурба к.

Халлаан арыый сылыйбытынан сибээстээн, хаары ыраастааһын үлэтэ барар. Ыттаах ыалларга эриэйдэлэр оҥоһулуннулар, 6 ыал «Дьиэ кыылын иитии быраабылатын» кэспитин иһин ыстараапта-нна. 2 дьэллик ыт тутулунна.

Октябрьскай нэһилиэк

Баанньык өрөмүөнэ бүтэ илик, үп хойутаан түспүт буолан үлэтэ хойут саҕаламмыта, үлэ кээмэйэ элбэх. Уотун уонна уутун турбата уларытылынна. Өрөмүөн бүттэҕинэ баанньык Саҥа дьыл иннинэ үлэтин саҕалыыра былаанна-нар.

Бу нэдиэлэ тэрээһиннэрэ

12.12.2023 с. – РФ Конституциятын күнэ, бу күн МТ баһылыктарын дьону тус боппуруостарынан приемнааһыннара, «Судаарыстыба Сүрүн сокуона» быыстапка; документтэрин хаарыыга, комплектованиетыгар, учуотугар уонна туһаныыга исписэлиистэргэ сэминээр.

13.12.2023 с. – улуус дэлэгээссийэтэ физическэй культуура уонна спорт үлэһиттэрин III сийиэһигэр кыттыыта; «Антирак: поддержка выживших» бырайыагынан «Быраабы кытта бэсиэдэ»; «Татыйыына» эргиэн дьиэтигэр сынньалаҥ-иллэҥ кэми атаарар Киин аһыллыыта; СӨ искусствотын үтүөлээх диэйэтэлэ А.В.Титигиров 55 саастыгар аналлаах Далан «Тулаайах оҕо» арамаанынан «Хааннаах Илкээни туһунан номох» испэктээк.

14.12.2023 с. – «Движение Первых» Бүтүн Арассыыйатааҕы оҕо уонна ыччат хамсаһынын олохтоох салаатын Координационнай Сэбиэтэ эргэгийиэннээҕи салалтаны кытта сүбэ мунньаҕа; Ньурбачаан «Сайдыы» оҕо уһуйаанын 55 сылыгар аналлаах «Доҕордоһуу түһүлгэтэ» кэнсиэр.

15-16.12.2023 с. – III Бүлүүтээҕи үөрэхтээһин Форума.

16.12.2023 с. – Маарга 35 миэстэлээх оҕо уһуйаанын саҥа дьиэтэ аһыллыыта.

17.12.2023 с. – Ньурбатааҕы искусство оскуолатын 60 сыла.

Улуус дьаһалтатын пресс- сулууспата.

Сонун

Москваҕа Норуоттар икки «Биһиги бииргэ» гражданскай форумнга Ньурбаттан кытынна

Ахсынньы 4-8 кк. Москваҕа норуоттар икки ардыларынааҕы «Биһиги бииргэ» гражданскай форум, волонтердар сийиэстэрэ ыытылынна. Биир дойдулаахпыт, улуустааҕы ыччат дьыалатын уонна имидж бэлиитикэтин управлениетын сүрүн исписэлиитэ Юлиана Иванова өрөспүүбүлүкэ дэлэгээссийэтин састаабыгар киирсэн бара сырытта. Киниттэн бу улахан тэрээһиҥҥэ кыттыытын туһунан туоһуластыбыт.

«Биһиги бииргэ» гражданскай форумнга, волонтердар сийиэстэригэр Саха сириттэн 20 буолан кытынныбыт, - диир Юлиана Иванова. – Салайааччыбыт - «Биһиги бииргэ» аахсыйа өрөспүүбүлүкэтээҕи ыстаабын салайааччыта Айыллаан Винокуров. Биһигини ВДХН «Космос» гостиницатыгар түһэрбиттэрэ.

Гражданскай форум аһыллыытыгар РФ Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин кэлэн дойду араас эрэгийиэннэриттэн уонна тас дойдуларыттан кэлбит үгүс кыттааччылары эҕэрдэлээбитэ. Тэрээһиҥҥэ ыччат дьыалатыгар федеральнай агентство салайааччыта Ксения Разуваева, РФ Госдуматын ыччат бэлиитикэтигэр кэмитиэтин бэрэссэдээтэлэ, ДОБРО.РФ платформа салайааччыта Артём Метелев, Ыччат аан дойдутааҕы бэстибээлин дириэксийэтин эрэгийииэннэри кытта хардарыта үлэҕэ генеральнай дириэктэр солбуйааччыта Лариса Сулима уо.д.а., ол иһигэр СВО кыттыылаахтара бааллара.

Барыта үөрэтэр хайысхалаах тэрээһин буолла. НКО, волонтерство уо.д.а. араас хайысхаларга үөрэннибит. Бэйэҥ баҕарбыт хайысхаҕынан араас былаһааккаҕа сылдьаҕын. Ол курдук Саха сириттэн тиийэн баран бары туспа былаһааккаларга сылдьан үөрэннибит. Волонтердары кытта уопут атастастыбыт. Үөрэх олус үчүгэй, кэрэхсэбиллээх. Сорох волонтердар инбэлиит оҕолорго тиийэн бэлэх-туһах биэрбиттэрэ, кыыллары көрөр-истэр приюттарга баран аһылык туттарбыттара. Инники үлэбитигэр элбэх көдьүүстээҕи уонна туһалааҕы билэн-көрөн кэллибит.

Геннадий АНТОНОВ

СВО

СВО кыттыылаахтарын оҕолоро Саҥа дыллааҕы бэлэх тутуохтара

Былырыыҥҥыттан СВО кыттыылаахтарын оҕолоругар Саҥа дьыллааҕы үтүө үгэс олохтоммута. Быйыл эмиэ «Үтүө санаа харыйата» аахсыйа ахсынньы 1 к. саҕаламмыта. Улууска барыта СВО кыттыылаахтарын 211 оҕото баар. Кинилэргэ тэрилтэлэр салайааччылара, Ньурба куорат уонна нэһилиэктэр баһылыктара, бэрэстэбиитэллээх уорганнар дьокутааттара бары Саҥа дьыллааҕы бэлэхтэри туттарыахтара. Дойду көмүскэлин ыраах кирбиитигэр сылдьар, Анал байыаннай эпэрээссийэҕэ кыттар буойуттарбыт оҕолоругар бэлэх туттарыы - биир дойдулаахтарбытыгар истиҥ махтал бэлиэтэ уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр көмө-кыһамньы биир көстүүтэ.

Улуустааҕы ыччат дьыалатын уонна имидж бэлиитикэтин управлениетын кылаабынай исписэлиитэ Елена Романова иһитиннэрэринэн, сорох улахан тэрилтэлэргэ хастыы да оҕо тиксэр. «Оҕолору испиитэгинэн тыыран, салайааччыларга уонна дьокутааттарга тиэрдибиппит, онон биир даҕаны оҕо маппакка бары ылаллар, - диир Елена Валентиновна. - Бэлэхтэри бу ый 20 к. диэри тутабыт. Бэлэх суумата биир, барыларыгар тэҥ гына олохтоммута. Хас биирдии бэлэх биэрэр киһи ханнык оҕоҕо биэрэрин билэр, инньэ гынан оҕолорго саастарынан эҥин сөп түбэһиннэрэн бэлэхтэрин ылан аҕалтыы сылдьаллар. Итини таһынан ёлка оонньуурун аҕалаллар. Административнай киин маҥнайгы этээһигэр «Үтүө санаа харыйатыгар» оонньуурдары иилэн иһэбит. Инньэ гынан хас оҕоҕо бэлэх баар буолбута көстөн иһэр. Биир дойдулаахтарбыт, Ньурба улууһуттан Ил Түмэн дьокутааттара Владимир Прокопьев уонна Георгий Балакшин улуус олохтоохторун кытта көрсүһүүлэргэ кэлэ сылдьан, бу аахсыйаҕа кыттан бэлэхтэрин эмиэ туттарбыттара.

Ахсынньы 24 к. СВО кыттыылаахтарын оҕолоругар Саҥа дьыллааҕы утренник буолара былааннанар. Онно кэлбит оҕолорго туттарыллар. Кыайан кэлбэтэх оҕолорго нэһилиэктэрин дьаһалталарыгар тиксэриэхпит. Онон Саҥа дьыл иннинэ бары Саҥа дьыллааҕы бэлэхтэрин тутуохтара.

Геннадий АНТОНОВ

Бэлиэ түгэн

Ньурба ытык-мааны ыаллара чиэстэннилэр

Сэтинньи 7 күнүгэр Ньурбатааҕы ГТАС дьиэтигэр Ньурба куорат олохтоохторо Николай Прокопьевич, Ангелина Платоновна Сектяевтар, Николай Александрович Степанов, Александра Васильевна Догуева үйэ аҥаардах, кыһыл көмүс сыбаайбаларынан, Кыһыл көмүс кинигэҕэ киирбиттэринэн Судаарыстыбаннайа турук аактатын суруйуу Ньурба оройуонунааҕы салаатын салайааччыта Альбина Алексеева үөрүүлээх быһыыга-майгыга эҕэрдэлээтэ, "Килбиэннээх дьиэ кэргэн" бэлиэни, Ил Дархан Айсен Николаев эҕэрдэ сургун туттартаата.

Ангелина, Николай Сектяевтар. 1973 с.

Николай, Александра оҕолорунаан 1974 с.

Ангелина, Николай Сектяевтар

Николай Александрович, Александра Васильевна

Улуус дьаһалтатын аатыттан улуустааҕы бэтэрээннэр сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ Татьяна Олесова, "Ньурба куорат" МТ баһылыгын солбуйааччыта Павел Необутов, улуустааҕы киин балыыһа кыл. медсиэстэрэтэ Аида Федорова, "Кыталык" КД "Талба талааннаахтар" түһүлгэлэрэ норуодунай-фольклорнай кэлэктиип салайааччыта Розалия Николаева, үбүлүөйдээччилэр оҕолоро эҕэрдэ тыл эттилэр, сибэкки дьөрбөтүн бэлэх уунналар.

Кыһыл көмүс сыбаайбалааччылар олохторуттан сэгэтэн ааһыам. Эдэркээн Николайдаах Ангелинаны Дьокуускайга социальнай хааччыйыы министиэристибэтэ мөлтөх доруобуйалаах дьону профтехучилищеҕа үөрэттэрэ ыыппыт кэмнэригэр бэйэ-бэйэлэрин кытары билсэн, сөбүлэһэн- таптаһан, 1973 сыллааххха дойдуларыгар Ньурбаҕа кэлэн, атырдьах ыйын 17 күнүгэр оройуоннааҕы саахса дьиэтигэр олохторун холбууллар.

Ангелина "Суһал көмө" ыстаансыйатыгар диспетчеринэн үлэтин саҕалыыр, кэлин буҕаалтырынан, социальнай харалта управлениетыгар ыскылаат сэбиэдиссэйинэн үлэлиир. Үлэтэ сыаналанан социальнай сулууспа туйгуна, Дьаархан нэһилиэгин бочуоттаах гражданина буолар.

Ыал аҕата Николай Прокопьевич оройуоннааҕы киин балыыһа Бэс-Чагдатааҕы оройуоннар икки ардыларынааҕы сэллиги эмтиир счанаторийыгар буҕаалтырынан, кэлин киин балыыһа кииннэммит бухгалтериятыгар 1988 с. диэри кыл. буҕаалтырынан үлэлии сылдьан, доруобуйатын туругунан сынньаланҥа тахсар.

Николай Прокопьевич, Ангелина Платоновна Сектяевтар уоллаах кыыс оҕолоохтор. Уоллара Андрей Николаевич кэргэнинээн Тиксиигэ олохсуйан олороллор. Кыыстара Вероника Николаевна Дьокуускайдааҕы Тыа хаһаайыстыбатын Академиятын юридическэй факультетыгар үөрэнэн идэ ылан, улуустааҕы социальнай харалта управлениетыгар үлэлээбитэ. Үс оҕолоох, улахан оҕолоро Дьокуускайга ХИФУ омук тылын салаатыгар английскай уонна кытай тылын отделениетыгар үөрэнэллэр. Улахан сиэннэрэ Кытайга ХИФУ атастаһыгынан ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдьар, аныгы үйэ буолан, ийэ уолун, эбээлээх эһээ сиэннэрин кытары видеосибээһинэн кэпсэтэллэр. Кыра кыыһа Ньурбатааҕы техническэй лиссиэйгэ үөрэнэр. Кыыс сиэн Кытайга үөрэнэ бараргa баҕа санаалаах. Ыал ийэтэ Ангелина Платоновна: «Оҕолорбут спорка, үөрэххэ ситиһиилэринэн үйэбит уһуур. Ыал буолан олорбуппут тухары кэргэмминээн үлэҕэ, сынньаланҥа бииргэ сылдьан кэллибит. 50 сыл бииргэ олоруу уһун курдук саныыр этибит, онтубут олус түргэнник элэс гынан ааста. Бэйэ-бэйэни убаастаһыы, истиҥ сыһыан баар буолуохтаах, олох араас уустуктардаах, үөрүү-көтүү аргыстаах буолар. Оҕолорбут, сиэннэрбит ситиһиилэрэ олохпутун уһатар», - диир.

Сектяевтар дьиэ кэргэннэрэ оҕуруот аһын араахын олордуунан дьарыктаналлар, дьиэ кэргэннэрин бэтэмииннээх аһынан хааччыйаллар. Ыал ийэтэ, эбээтэ Ангелина Платоновна асчыт буолан, бурдук ас араахын астаан сиэннэрин күндүлүүр. Иллэҥ кэмнэригэр Ангелиналаах Николай урут уусуран кинигэни сөбүлээн аҕар буоллахтарына, билигин үтүө дьоннор тустарынан, документальнай кинигэлэри аҕаллар ордороллорун туһунан ыал ийэтэ этэр.

Төрөөбүт Дьаарханын нэһилиэгин устуоруйатын кэлэр көлүөнэ ыччакка хааларын курдук видеоҕа устан нэһилиэгэр бэлэх оҥорбут. Телеграм-каналга 1000 курдук сурутааччылардаах.

Иккиэн айылҕаҕа сылдьаллар, сынньаналлар ордороллор, сир аһын араахын хомуйалларын сөбүлүүллэр. Ыал аҕа баһылыга Николай Прокопьевич доҕотторун кытары саас, күһүн булт сезонугар бултуурун, балыктыырын сөбүлүүр, кыыстара Вероника кинини батан балыктыырын сөбүлүүр.

«Долгутуулаах түгэни бэлэхтээбт, сүүрбүт-көппүт дьоммутугар, оҕолорбутугар, сиэннэрбитигэр, эҕэрдэ эгэлгэтин эппит дьоммутугар-сэргэбитигэр махталбытын тиэрдэбит», - диэн Ангелина Платоновна махталын тиэрдэр.

Николай Александрович Степанов, Александра Васильевна Догуева ыал буолан олорбуттара 50 сылларын бэлиэтиир үөрүүлээх күннэрин оҕолоро, сиэннэрэ кэлэн киэргэттилэр.

Ыал аҕата Степанов Николай Александрович Үөһээ Бүлүү I Үөдүгэй нэһилиэгиттэн төрүттээх. "Үөһээ Бүлүү" сопхуоска тутууга, племенной сүөһү көрүүтүгэр үлэлээбит. Ыал аҕата маһынан үчүгэйдик уһанар буолан, дьиэ тутуутугар прорабтаабыт. Дьиэ кэргэн кэтэх хаһаайыстыба тэринэн, сүөһү, сибиинньэ, куурусса иитэн, 12 га оттонор ходуһалаах ньир бааччы олордохторуна, Александра Васильевна бииргэ төрөөбүт убайдаах быраата олохтон туораннар, 1999 с. Ньурбаҕа көһөн кэлэллэр.

Догуева Александра Васильевна Үөһээ Бүлүү Оҥхойуттан төрүттээх. Сэттэ оҕо күн күбэй ийэтэ, элбэх сиэн эбээтэ. Сиэннэрэ уол ХИФУ, кыыс сиэннэрэ АГИКИ устудьуоннара.

Александра Васильевна 1964 с. оҕо уһуйааныгар ньээнэнэн, иитээччинэн, Бүлүү куоратыгар Далыр сельпотугар, балыыһаҕа поварынан үлэлээбит. 1990 сылтан доруобуйатынан дьиэҕэ олорор.

Дьиэ кэргэн айылҕаҕа сылдьарын, эмтээх оттору хомуйар үгэстээхтэр. Сибэккиттэн саҕалаан хатыҥ чаагатын, уутун, кунааҕын хомунан эмп оҥостоллор.

2018 сыллааххха Александра Васильевнаҕа 'Бастыҥ уһуйааччы", "Ийэҕэ албан аат" I-II-III истиэпэннээх уордьан хаһаайката, оройуон, өрөспүүбүлүкэ таһымнаах оһуокай күрэхтэрин хас да төгүллээх кыайыылааҕа, норуот ырыаһыта, тойуксута.

Элбэх оҕолоох ыал ийэтэ Александра Васильевна эдэр-дэргэ туһаайан:

- Эдэр көлүөнэ дьон үөрэхтээх дьон, хоһуун дьон буолаллырыгар баҕарыам этэ. Хоһуун киһи олоҕу уһанар, - диир.

Аҕам саастаах дьиэ кэргэннэр үтүө холобур буолан, өссө да уһуннук дьоллоохтук олороллоругар баҕара хаалабын.

Антонина СЕМЕНОВА

Инбэлиииттэр декадалара

Күүтүүлээх кэм

Саха сирин аам-даам тымныылаах, туман аргыстаах аргыардаах кыһынын ахсынньы 3 күнэ – Аан дойду үрдүнэн доруобуйаларынан хааччахтаах дьон күннэрэ. Биллэн турар, инбэлиит дьон бу күнү күүтэрбит баа буолбат. Тоҕо? Бу күҥҥэ анаан инбэлиииттэргэ болҕомто ордук сытыытык ууруллар уонча хонуга хас биирдии инбэлиит сүрэҕин үөрүүнэн толорор, сылга биирдэ ыытыллар спортивнай, култуурунай күрэххэ улуус бары көхтөөх инбэлиииттэрэ мустан, кыахпытын, дьоҕурбутун көрдөрөбүт, бу күн кыраттан оҕолуу күлэн чачыгырыыбыт, күрэхтэһэн омуннуран ылабыт, өр көрсүбэтэхтэр көрсөн – ол үөрүүтэ буолар.

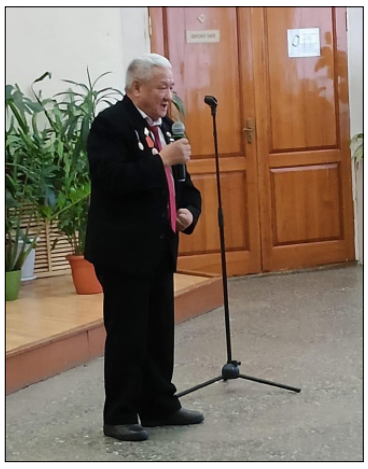

Ньурбатааҕы инбэлиииттэр обществоларын бэрэссэдээтэлэ Алексеев А.Е.

Биһиги улууска, хомойуох иһин, 1971 инбэлиит баара биллэр. Үгэс курдук декадабыт ахсынньы 1 күнүттэн онлайн эҕэрдэттэн, ыйытыктарга хардаттан саҕаламмыта. Хомойуох иһин, кыттааччы-истээччи аҕыйаҕа. Хата, тэрийээччилэргэ махтал, бу күн икки куустаҕа спартакиада ыытыллар буолан, Маалыкайга уонна Күндээдээ быһа холбонууну тэрээһиннээхтик улахан экраҥҥа көрбүттэрэ, кыттыспыттара.

Декаданы ыытарга, дьаһалтаттан баһылык солбуйаччыта, мэлдьи инбэлиииттэри өйүүр-өйдүүр, адаптивнай спорт куратора Петрова Наталья Семеновна салайааччылаах анал хамыыһыйа үлэлээтэ. Бу хамыыһыйа чилиэннэринэн улуус дьаһалтатыттан, социальнай харалтаттан, үлэлээх буолуу киниттэн, доруобуйа харыстабылыттан, спорткэмитиэттэн, бэйэбит тэрилтэбититтэн бааллар.

Декада устата инбэлиит "Юнион" киинэтыйаатыра "Хоккейные папы" киинэҕэ, Ньурбатааҕы драмтыйаатыр "Саха абааһы буолбута" испэктээгэр босхо сырытыннартаабыта, үлэлээх буолуу киинэ "Ярмарка вакансий" оҥорбута. Улуустааҕы поликлиникаҕа "Аһаҕас аан" тэриллэн, быраастарга көрдөрүү, сытар ыарыһахтарга сылдьыы, куоракка ыытыллар араас маастар-кылаастар, хаартыска ателиетын чэпчэтиилээх өҥөтө, оҕолорго уруһуй күрэхтэрэ, декада устата нэһилиэктэринэн инбэлиииттэргэ үлэнэн көмөлөһүү былаанҥа көрүллүбүттэрэ.

Бастаан улуус бары 18 нэһилиэктэрин, Ньурба куораты түмэр түөрт куустаҕа спартакиада ыытыллан, кууста сүүмэрдэммит хамаандалара улууска киирэн, "Олимпик" спортзал, "Кыталык" КД уораҕайдарыгар күөн көрүстүлэр. Инньэ гынан, аһара бэлэмнээх Дьаархан (Ньурба-1) хамаандата саппай уопсан иһэр утарылаһааччытын түөрт очконан хотон, эрэллээхтик бастаата. II, III, IV миэстэ буолбуттар биирдии очконан араастаһаллар. Туһааннааҕынан Күндээдэ (Ньурба – 2), Маалыкай (Маалыкай), Хаҥалас (Марха) куустанан хамаандалара буоллулар. Алта көрүҥҥэ: олорон эрэ волейболга, дартска, дуобакка, пневматическай саанан ытыыга, хаамыскаҕа, хабылыкка биирдиилээн миэстэлэспиттэр грамота туттулар, мэтээл иилиннилэр. Ырыа күрэҕин, илиинэн оҥоһук быыстапкатын бары кыайыылаахтарын эмиэ чиэстээтилэр.

Өр сылларга инбэлиииттэри кытары үлэлэспит көхтөөх чилиэннэрин, бастыҥ спортсменнары Дьокуускайтан, Москваттан наҕараадалаатылар.

Сорох наҕараадалааһын итии чэйдээх, минньигэс астаах сандалы тула олордоххо ыытыллан, ордук иһирэх буолла. Бэйэбэйэни эҕэрдэлэһии, булсан хаартыскаҕа түһүү, тэтимнээх эҕэрдэ ырыаҕа, эти-хааны хамнатан үҥкүүлээһин – бу барыта уопсай өрө көтөҕүллүүнү таһаарда.

Аналлаах күммүт ааспытын кэннэ ватсап бөлөҕүн көрдөххө, кыттааччылар бу декаданы тэрийбиттэргэ махталлара улахан, дириҥ.

Мирослава ИВАНОВА,
Мэҥэдьэк-Ньурба

Наҕараадалааһын

Үлэ сыла

Үлэни өрө тутан кэлбит ытык кырдьаҕас

Светлана Гаврильевнаны Ньурбаҕа билбэт киһи араастаа суоҕа буолуо. Сүлэттэн Ньурбаҕа наадатыгар киирэр-тахсар, маны таһынан аҕам саастаах ытык кырдьаҕаһы куоракка ыытыллар араас тэрээһиннэргэ бочуоттаах ыалдьыт быһыытынан кыттыыны ылар. Чуукаартан төрүттээх, агроном идэлээх, Ньурба улууһун бочуоттаах гражданина, үлэ бэтэрээнэ Светлана Гаврильевна Петрованы кытары сэһэргэһиибин аҕааччыларга тиэрдэбин.

- Светлана Гаврильевна, хаһыат аҕааччыларыгар бэйэҥ тускунан билиһиннэр эрэ.

- Гаврил Спиридонович, Мария Николаевна Петровтар тоҕус оҕолоох дьиэ кэргэннэригэр 1943 сыллаахха, ахсынньы 15 күнүгэр Ньурба оройуонун Чуукаар нэһилиэгэр бастакы оҕонон төрөөбүтүм. Мин иннибэр үс оҕо төрөөн төннүбүт буолан, эһэм, эбэм, ийэм, аҕам, тастыҥ эдьиийим, убайдарым, оннооҕор ыалларым атаахтаталлар быһыылааҕа.

Мөҕүллэр-боччуллар диэни билбэккэ, бэйэм дьаалабынан сылдьыбыт эбиппин. Тоҕустаахпыттан колхуостаах ыал оҕолоро үлэлииллэригэр ымсыыран, баҕаран туран ыһыыга оҕус сиэппитим. Онтон ыла каникулбар колхуос араас үлэтигэр барытыгар үлэлэһэрим.

Төрдүһү бүтэрэн баран 28 ньирэйи көрөн турабын. Бииргэ үөрэнэр кыыспынаан күһүн Үс Көлүйэҕэ үүрэн таһааран субай бостуугар туттарбыппыт. Дьиэбэр дьиэ ис-тас үлэтиттэн хаар күрдьүүтүн, мас хайытыыта курдук үлэлэри толорорбун ордорооччубун. Ол курдук, соҕотох быраатым, балтыларым миигин холобур оҥосто улааттахтара дии.

Оскуолабытыгар сэттис кылааһы оҕо аҕыйаҕынан Өҥөлдьөҕө интернакка олордон бүтэттэрбиттэрэ. Сэттис кылаас кэнниттэн Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникумугар 1959 сыллаахха киирбитим. Сыл аҥаардаах производственнай быраактыкаҕа киэҥник биллэр С.Г.Жирков бэрэссэдээтэллээх П.Алексеев аатынан колхуоска Тааттаҕа бииргэ үөрэнэр, Антоновкаттан сылдьар Федорова Октялыын ыыттылар. Иккиэн оҕуруот үлэтигэр, ыһыыга, окко, бурдук хомууругар сырыттыбыт.

1964 сыллаахха Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникумун бүтэрэн, Калинин аатынан колхуоска кылаабынай агрономунан ананан үлэлээбитим, 3 №-дээх СПТУ-га преподавателлээбитим. 1970 сыллаахха Өлөнүөк оройуонугар "Ээйик" колхуоска агрономунан үлэлээбитим,

1972 сыллаахха Благовещенскайдааҕы институт агрономическай факультетын кэтэхтэн үөрэнэн бүтэрэн, өрөспүүбүлүкэтээҕи Опорнай пуун агрохимлабораториятыгар агрономунан анаммытым.

1979 сыллаахха Ньурбаҕа агрохимлаборатория "Тирэх" пуунугар ыстаарсай агрохимигинэн ананан үлэлии сылдьан, «Ньурба» сопхуос ходуһаларыгар минеральнай уоҕурдууну туһаныыга уопуттары оҥорорум, - диэн олоҕун кэрчиктэриттэн быһа тардан кэпсээтэ.

Светлана Гаврильевна 1982 сыллаахха тыа хаһаайыстыбатын управлениетыгар кылаабынай агрономунан үлэлии сырыттаҕына, кинини оройуоннааҕы райком элбэх сыллаах от сиэмэтин үүннэриинэн дьарыктанар сопхуоска агрономунан үлэҕэ аныыр. Иркутскай куоракка алта ыйдаах дириэктэрдэр куурустарыгар үөрэттэрэ ыыталлар. Куурууһун ситэри бүтэттэрбэккэ, төттөрү ыҥыран ылан, «Ньурба» сопхуоска сүүрбэччэ киһилээх от ыһыытынан дьарыктанар биригээдэтин сыһыаран, сирдээн, аҕыйах тиэхиньикэлээн, «Сүлэ» сопхуос диэн ааттанан үлэлээбитинэн бараллар.

Ол саҕана учуонайдар Г.В. Денисов, В.С. Стрельцова быһаччы кыттыыларынан, көмөлөрүнэн, ыйыыларынан-кэрдиилэринэн үлэлииллэр. Ол туһунан Г.В.Денисов бэйэтин кинигэтин ахтыытыгар суруллубута баар. Оччотооҕу кэмтэн Светлана Гаврильевна Петрова маннык ахтар: «Варвара Андреевна Петрова атырдьах ыйын 19 күнүгэр Сүлэҕэ тахсан үлэбитин-хамнаспытын билсибитэ. Ол кэмҥэ 35 гектар ыһыы от охсуллубутун, 8 гектар хомуллан, 1,5 тонна сиэмэ кэлбитин, 426 тонна айылҕа ото оттонон кэбиһиллибитин суруйан бэлиэтэммиппин. Сурах хоту истэн, билэр курдук саныы сылдьыбыт киһим Варвара Андреевна Петрованы кытта алтыһан үлэм ити курдук саҕаламмыта.

Уларыта тутуу сылларыгар сопхуоспут барысхтаахтык үлэлии олорбута. Мин биэс аҥаар сыл дириэктэрдээн баран, «Ньурба» сопхуоска холбоһуохпутугар диэри кылаабынай агрономнаабытым. Онтон Сүлэ орто оскуолатыгар сир оҥоһуутунан дьарыктанар соруктаах диэриэктэри производствоҕа солбуйааччынан көспүтүм. Ити курдук оскуолаҕа алта сыл үлэлээн сыннньалаҥҥа тахсыбытым кэннэ, Варвара Андреевна ыҥыран ылан: «Агропромхимияҕа» дириэктэрдээ», - диэн этиилээх тахсыбыта. Уустуктардаах кэмнэргэ хаалыылаах тэрилтэни өрө көтөҕүү ыарахан этэ. Хас эмэ ыйы-ыйынан төлөммөтөх дьон хамнаһын төлөөбүппүт. Дьон уһаайбатыгар сири оҥорон, оҕуруот аһын олордон, үүнүүбүтүн батаран массыынабыт уматыгын харчытын булуммуппут.

- Светлана Гаврильевна, тус олоҕуҥ туһунан билиһиннэр эрэ.

- Сайыны быһа, ыһыыттан хомуурга диэри, бииргэ үлэлээбит, миигин өйөөнубаан илдьэ сылдьыбыт тырахтарыыс Уйбаан Павлов диэн уолбар кэргэн тахсан хааллым. Үөрэхпин бүтэрэн дуогабардаах колхуоспар, дойдубар Чуукаарга агрономнуу көһөн кэлбиппит. Үс оҕолонон, биэс уон сыл олоруохпутун сыл аҥаара тиийбэккэ ыарахан ыарыыттан Уйбааным 2012 сыллаахха олохтон туораабыта. Үлэһит, көнө-көрсүө киһиэхэ түбэһэн, оҕолорбутун улаатыннаран, үөрэттэрэн, сиэннэрдэнэн, дьоллоохтук олорбуппут.

Туруу үлэһит Светлана Гаврильевна Петрова үлэтэ сыаналанан, салайар «Сүлэ» сопхуоһа 1986 сыллаах от сиэмэтин ылыыга ситиһиилэрин иһин, XI пятилетка түмүгүнэн САССР Үрдүкү Сэбиэтин Президиумун Бочуотунай грамотатынан уонна Улуу Өктөөп өрөбөлүүссүйэтин Кыайыы 70-с сылын көрсө ССКП, ССРС МС, ВЦСПС уонна ЫБЛКС КК бочуотунай грамоталарынан уонна Үлэ Албан аатын кинигэтигэр киллэриллэн наҕараадаламмыта.

- Билиҥҥи тыа хаһаайыстыбатын үлэтигэр тугу этиэ этиҥиний?

- Тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар элбэх үп көрүллэр, араас бырагыраамалар олоххо киирэллэр, граннар бэриллэллэр эрээри, ону туһанааччы аҕыйах курдук көрөбүн.

Ыччат атын салааларга хото тардыһар, оттон тыа хаһаайыстыбатын идэлэрин баһылааччы быстар аҕыйах. Нэһилиэктэринэн күүстээх үлэ, производство тэрээһинигэр үлэ ыытыллара буоллар, үлэ миэстэтэ тахсыа этэ дии саныыбын.

- Бар дьоҥҥор кэлээри турар Саҥа дьылга тугу баҕарыа этиҥиний?

- Саҥа үүнэр сылга барыгытыгар дьолу-соргуну, ситиһиилэри, доруобуйаны, эйэлээх олоҕу баҕарабын!

- Махтал.

Антонина СЕМЕНОВА

Педагог уонна наставник сыла

Үлэлээбит кэмнэрим туһунан

Бу сыл балаҕан ыйын 16 күнүгэр Күндээдэм саҥа оскуолатыгар "Ыра санаа ымыыта буолбут, кэтэһиилээх саҥа оскуола" бэйэтин выпускниктарын, үлэлээн ааспыт бэтэрээн учууталларын, үлэһиттэрин "Көлүөнэ көрсүһүүтүгэр" уруккуну ахтыһар, кэскили түстүүр тэрээһин үрдүк таһымҥа буолан ааспыта. Онно ыҥырыллан, саҥа оскуола аанын тэлэччи аһан, "Арассыыйа үөрэҕириитин бочуоттаах үлэһитэ" үрдүк наҕарааданы тутан, улаханнык үөрбүтүм, долгуйбутум. Махтанабын, сыралаах үлэм саамай тахсыбыт кэмнэрин учуоттаан, маннык наҕараадаҕа түһэрбиттэригэр өр сылларга үлэлээбит директорбар Владимир Семенович Иудиҥҥа, директоры иитэр үлэҕэ солбуйааччыларга (Н.П.Обулахова уонча сыл устата үлэлээбитэ, кэлин биир сыл М.С. Иудина) уонна билиҥҥи кэмҥэ директорынан үлэлии сылдьар, биһиги бастыҥ үөрэнээччибитигэр Татьяна Семеновна Васильеваҕа.

Борисовскай ааҕыылар, манна урукку үлэһиттэр бары бааллар

Мин 1997-1998 сс. Күндээдэ оскуолатыгар үлэлии кэлбитим. Оччолорго Районо сэбиэдиссэйинэн В.М.Кузьмин үлэлии олороро. "Хорулаҕа уонна Күндээдэҕэ миэстэ баар, бу өрүс уҥуор турар Күндээдэҕэ тахсан үлэлээ, наһаа үлэһит коллектив, опыт бөҕө эбиниэҥ, онтон директордара үөрэн мичийэ сылдьар", - диэн баран, бэйэтэ мичээрдээбитэ.

Оччолорго күһүҥҥү силбиктээх, ардахтаах күннэр тураллара. Онтон өрүһү туораан Күндээдэҕэ тахсарбар, күн кылбаччы тыган, биэрэккэ массыына кэпсэтиһэн, олоруохтаах дьиэбэр аҕалан биэртэрэ. Онтон ылата Күндээдэни иккис дойду оҥостон, 23 сыл устата саха тылын, литературатын учуутталынан үлэлээтим. Олох бириэмэни, күнү аахсыбакка ньиргиччи үлэлии олорор коллектив этэ. Саҥаттан саҥа идеялары, методикалары көрдөөн, булан, араас ис хоһоонноох уруоктар, тэрээһиннэр, куонкурустар тэриллэллэрэ. Кылаас таһынан үлэ наһаа күүскэ барара, кылаас салайааччылара кылаастар икки ардыларыгар киэҥ ис хоһоонноох күрэхтэри, тэрээһиннэри ыытарбыт. Оҕо, учуутал, төрөппүт буолан кыайбаты да кыайарбыт, билбэти да билэрбит үксээбитэ. Ол курдук, төрөппүт комитета оскуоланы кытары биириҥэ алтыһан үлэлиирэ, сибээстэһэрэ.

Үлэлиир кэммэр эн-мин дэһэн үлэлээбит коллегаларым, Васильева Н.Т., Кузьмина А.С., Антонова А.И., Дмитриев А.А., Обулахова Н.П., Семенова А.А., дьүөгэлэрим Анисимова Л.Н., Никифорова М.С., Иванова П.В., Яковлева А.С., атас-доҕор коллегаларым Яковлева Т.Г., Алексеева А.Ю., Кондратьева Е.И., Иудина Ю.Н. ким тугу сатыырынан, ким тугу-ханныгы билэринэн көмөлөсүһэ, бэйэ-бэйэбитин өйөнсө сылдьарбыт. Ханна да ырааппакка, бэйэбит оскуолабытыгар элбэх курстарга үөрэммиппит, курстары оскуолабыт администрацията булан-талан, кэпсэтиһэн ыытара (чуолаан, Н.Н.Ксенофонтова, А.А.Семенова), өссө оройуон оскуолаларын таһынан, региональнай эмиэ буолара. Араас бэрэбиэркэ кэлэрэ, биэстии сыл буола-буола аттестация буолара. Элбэх үлэ, мунньах, семинар ыытыллара. Онон эдэрдэргэ өр сылларга үлэлииргэ сөптөөх ирдэбил, усулуобуйа баара. Сарсыардаттан киэһээҥнэ диэри оскуола тигинэччи үлэлиирэ, оскуолабыт ситиһиитэ сылтан сыл элбээн иһэрэ.

Үлэлиирим тухары оҕолору оскуола, оройуон, өрөспүүбүлүкэ олимпиадаларыгар, өйтөн суруйуу куонкурустарыгар, араас биктэриинэлэргэ кытыннаран, элбэх ситиһиилэрдээхпит. Оройуоҥҥа сылын аайы ыытыллар саха тылыгар уонна литературатыгар олимпиадаларга биһиги оҕолорбут кэлиҥҥи сылларга бириистээх миэстэлэргэ тиксэллэр этэ. Ол курдук Барабанская Лаурита оройуоннааҕы саха тылын олимпиадатыгар бастаан, өрөспүүбүлүкэҕэ ситиһиилээхтик кыттыбыта. Маны таһынан, кэлиҥҥи сылларга республикаҕа 9, 11 кылаастарга ОРЭ-ни киллэрбиттэрэ. Онно Иванова Кристина, Оконешникова Дарина, Варламова Аня, Евсеева Юля, Дмитриев Саша, Герасимова Аня үчүгэй баллары ылбыттара. ХИФУ иһинэн кэтэхтэн үрдүкү кылаастарга олимпиадаларга саха тылыгар, литературатыгар Сахая Дмитриева, Дарина Оконешникова, Варламова Вера ситиһиилээхтик кыттыбыттара, онтон Алена Иппатьева, Даяна Жиркова призер буолбуттара. Биһиги сорох выпускниктарбыт ХИФУ саха салаатын ситиһиилээхтик бүтэрэн үлэлии сылдьаллар. Варламова (Данилова) Александра Алексеевна «Куорсун» оскуола хаһыатын эдкора этэ, Ньурбатааҕы техлицей выпускницата, 11 кылааска «Олох дьолун туһугар» хоһооннорун бастакы хомуурунньуга күн сирин көрбүтэ. ХИФУ сурналыыстыка салаатын бүтэрэн, «Ньурба» хаһыат кэрэспэдьиэнинэн, шеф-редакторынан үлэлээбитэ. 2021 сылтан СР Үлэҕэ уонна социальнай сайдыыга Министиэристибэтигэр пресс-секретарынан үлэтин саҕалаабыта. Иванова Кристина Олеговна ХИФУ бакалавриат бүтэрбитэ, идэтэ - литературнай үлэһит (2015-2019), саха норуодунай бэйиэтэ П.Н.Тобуроков аатынан степендиата, оҕолорго аналлаах өрөспүүбүлүкэтээҕи атлас ааптара; «Текстология и литературная критика" салаатыгар магистратураҕа 2019-2021 сс. үөрэнэн диплом с отличием ылбыта; 2019-2020 сс. “Колокольчик” уонна “Чураанчык” оҕо сурунаалларыгар шеф-редакторынан үлэлиир. Дмитриева Сахая быйыл дипломнайын «биэскэ” көмүскээбитэ, онтон Алексеева (Оконешникова) Дарина кэлэр сылга бүтэрэр.

Кэлиҥҥи сылларга научнай-практическай конференция күүскэ сайдыбыт кэмигэр биһиги оскуолаттан оҕолору кытыннарар этибит. Олох кыра саастарыттан Проня, Сергей Наховтар, Иванова Сайаана, Варламова Вера ситиһиилээхтик кытталлара. Варламова Вера өрөспүүбүлүкэтээҕи НПК-ҕа кыттар чиэскэ тиксибитэ. Иванов Ваня 5-с кылааска “Сырдыгынан сыдьаайа туруоҕа” диэн эһэтин туһунан суруйуута, “Саха сирэ” хаһыакка (31.12.2005 с.) "Сыл бастыҥ суруга" диэн тахсан турардаах. Нахов Проня ийэ туһунан суруйбут хоһооно, Дарина Оконешникова “Егор Чээрин - хорсун саллаат” диэн өйтөн суруйуута “Кэскил” хаһыакка тахсыбыттара. 2010 сыллааххха Учуутал сылыгар Иванова Кристина, Николаева Варя, Николаева Катя учуутал туһунан суруйбуттара “Кэскил” хаһыакка эмиэ тахсыбыта. Манна даҕатан эттэххэ, оройуон үрдүнэн учуутталларга эссе күрэҕэр 3 миэстэ буолбуттааҕым (өссө да сэмэй ситиһиилэр элбэхтэр). “Палитра культур: язык предков” 2-с норуоттар ыккардыларынааҕы куонкуруска 7 кылаас үөрэнээччитэ Сысоева Динара “Эссе” номинацияҕа 3 миэстэ буолбута.

“Урут үлэлээн ааспыт бэтэрээн учуутал Мария Никитична Гаврильева кэриэһин толорон, санааҕын ууран, хаһыат таһаарарга холоммоккун дуо?”- диэн директорым Владимир Семенович эппитин ылынан, оскуола иһинэн "Куорсун" истиэнэ хаһыатыттан саҕалаан, өрөспүүбүлүкэтээҕи "Кэскил" хаһыат “Бэргэн” оҕо прессатын агентствотын иһинэн, "Ньургуһун" пост диэн ааттанан, баҕалаах оҕолору сыһыаран, эдэр кэрэспэдьиэн ааты ылынан, оскуола эркин хаһыатыгар, "Ньурба", "Кэскил" хаһыаттарга суруйуулара тахсаллара. “Куорсун” хаһыат таҕыста да, оскуола библиотекатыгар туттарыллара. "Хатан" сурунаалга Арассыйатааҕы оҕо үҥкүү образцовай ансаамбыла "Кэскил" (сал. Г.П. Степанова) тас дойдуларга сылдьыбыттарын туһунан хас да заметкалара тахсан тураллар. Данилова Шураттан саҕалаан, Иванова Кристина, Степанова Марианна, Варламова Аня, Варламова Вера, Иванова Сайаана, Иппатьева Алена, Захарова Роза, Корнилова Виолетта, Дмитриева Роза, Абрамова Аманда курдук эдкордар, араас тэрээһиннэри кэмиттэн кэмигэр тиһэн иһэллэрэ. Пандемия кэмигэр, нэһилиэк баһылыгын солбуйааччы Яков Евгеньевич Замятин инициативатынан уонна олохтоох библиотекарь Татьяна Аркадьевна Степанова көҕүлээһининэн, биһигини сыһыаран, "Күн сарыала" диэн ааттаах, ыйга биирдэ нэһилиэк иһигэр хаһыат таһаарар этибит, саамай манна эдкор быһыытынан күүскэ ылсан үлэлээбитэ Виолетта Корнилова, сүрдээхтик кыһаллара, эбээһинэһин лоп-бааччы толорон, бэчээттээн иһэрэ. Көмөлөһөччү кыргыттарыныын тэрилтэлэринэн сылдьан, сибиэһэй сонуннары аҕалан, тутатына бэчээттии охсоро.

Аан бастаан 2014 сыллааххха Бүлүү бөлөх оройуоннарын эдкордарын III сүлүөтүгэр Сунтаар Элгээйитигэр "Ньургуһун" пост эдкордара Иванова Кристина, Степанова Марианна, Захарова Роза кыттыыны ылбыттара. Бэйэм “Эдкорпост бастыҥ салайааччыта” 2 миэстэ буолбутум. 2015 сыллааххха эдкордар IV сүлүөттэригэр Үөһээ Бүлүү Ороһутугар Иванова Сайаана ситиһии көтөллөнөн 2 кубоктаах, Кондратьева Лия НПК-ҕа кыттан 3 миэстэ буолан кэлбиппит. 2017 сыллааххха Бүлүү оройуонун Илбэҥэ нэһилиэгэр кэтэхтэн кыттыыны ылбыппыт. 2019 сыллааххха Ньурба куоратыгар эдкордар V сүлүөттэригэр Варламова Анита, Иппатьева Алена, Корнилова Виолетта кыттан сэмэй ситиһиилэрдээхпит. Бэйэм эмиэ кэрэспэдьиэн быһыытынан оскуола, нэһилиэк олоҕун, тэрээһинин туһунан суруйан, "Ньурба", "Кэскил" хаһыаттарга заметкаларым тахсара.

Маны таһынан, араас курстарга үөрэнэн, педааҕыыларга кыттан, международнай таһымнаах куонкурустарга, оройуоннааҕы саха тылын методическай холбоһуктара ыытар араас тэрээһиннэригэр, бэйэ-бэйэҕэ опыт атастаһыытыгар элбэхтик кыттарым. Икки төгүл үрдүк категорияҕа ааспытым. Оскуолабар “Сыл бастыҥнара” ситиһиилээх үөрэнээччилэр тэрээһиннэригэр “Көмүс бөрүө” номинацияҕа уонна “Бүтэһик чуораанҥа” спонсордыырым.

Сылын аайы оскуолаларга араас лааҕырдар үлэлииллэрэ. Ол курдук биһиги оскуолабытыгар омук тылын учуутала Мария Степановна Никифорова көҕүлээһининэн, "ЯРА" (якутский, русский, английский) диэн гуманитарнай лааҕыры өр сылларга салайан үлэлэппитэ, онно нууччча тылын учуутала Н.П. Обулахова уонна мин кыттыһан сайыҥҥы лааҕыры үлэлэтэрбит. Хас биирдии учуутал бэйэбит предметтитигэр программа оҥосторбут. Оройуон оскуолаларын кытары шефтэһэн, доҕордоһуу күүн ыытыы, музейдары көрүү, айылҕаҕа сылдьыы, онно араас күрэхтэри тэрийии буолара. Кэлин “инклюзивный лагерь” диэн хайысханан барбыта. Оччоҕо сылдьыбыт оҕолор үтүө тылларынан ахталлар. Сити кэмнэргэ оҕолорбут өйтөн суруйуулара, дорҕоонноох саҥалара, кэпсиир дьоҕурдара сайдар эбит диэн санааҕа кэлбиппит. Баҕар, онтон сиэттэрэн, эдэр кэрэспэдьиэннэр тахсыбыт буолуохтарын сөп. Бу лааҕыры бэйэтин кыаҕынан салайан үлэлэппит коллега-дьүөгэбэр Мария Степановнаҕа махтанабын. Манна даҕатан эттэххэ, 2022 сыллаахха бу лааҕырбыт туһунан кэтэхтэн кыттыыны ылан, бочуоттаах иккис миэстэни ылбыппыт (Никифорова М.С., Иванова Т.И., Обулахова Н.П.) II истиэпэннээх дипломынан (победителям Всероссийского конкурса педагогов “Человек и профессия” в номинации “Лучшая разработка лагерной смены с профориентационной направленностью” г.Якутск) бэлиэтэммиппит.

Уопсайынан, оҕону иитиигэ, үөрэтиигэ холбоон 38 сыл үлэлээтим, онон эмиэ да учуутал, эмиэ да наставник быһыытынан ааҕынарым сөбө буолуо. Үөрэппит оҕолорум Христина Ахметовна, Татьяна Семеновна, Елена Федоровна, Эллэй Ахметович үлэлии сылдьалларыттан ээр-сэмээр үөрэбин уонна биһириибин. 2019 сыллааххха Бүлүү куоратыгар «Идэҕэ уһуйааччы уонна уһуйуллааччы» региональнай аһаҕас уруок күрэҕэр мин Христина Ахметовналыын кыттыбыппыт. Онно “Биэс ынахтаах Бэйбэрикээн эмээхсин” остуоруйаттан саха атын быһыытын-таһаатын, киэргэлин, сиэри-туому быһа тардан уруок ыыппыппыт. Хас түһүмэх аайы оҕолор бэйэлэрэ үлэлиир дьоҕурдарын, интэриэстэрин сайыннарар интеллектуальнай оонньуу-уруок ыытан, үһүс бириистээх миэстэҕэ тиксибиппит.

Билигин үлэлиир педколлективы саҥа, сырдык оскуолаҕа киирбиккитинэн истиҥник эҕэрдэлиибин! Инники кэскиллээх үлэҕитигэр үрдүк ситиһиилэри, саҥа идеялары, саҥа саҕахтары саҕан олус күүскэ үлэлиэхтэрэ диэн эрэнэбин.

Таисия Ивановна ИВАНОВА, үлэ бэтэрээнэ, саха тылын, литературатын уонна култууратын учуталларын бастакы сийиэһин дэлэгээтэ, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, Россия үөрэҕириитин бочуоттаах үлэһитэ.

Амакинскай экспедиция 70 сыла

Сыраларын бараабыттар ааттара

Алмаас саппаастаах сирдэри көрдөөһүнгэ 1947 сыллаахха тохсунньу 1 күнүгэр тэриллибит Тунгусскай экспедиция 1948 сыл күһүнүгэр аата уларыйан, Амакинскай экспедиция буолбута - 75 уонна Иркутскай уобаластан Ньурба оройуонугар олохсуйан кэлэн үлэлээбитэ 2023 сылга лоп курдук 70 сылларын туолла.

Кыратык ол сыллары өнөс гынан аанаыаххайыҥ. Саһарбыт хаартыскалар, хаһыаттар лиистэрэ уонна «умнууга” хаалбыт дьон тугу кэпсиир эбиттэрий - эмиэ биир туспа дьикти интэриэһинэй... Чэ, ыраахтан саҕалыахха:

1938 сыллаахха отут лиискэ бэчээттэммит «Притоки Вилюя и их значение” диэн үлэни Бүлүү куоратын олохтооҕо учуутал-краевед П.Х.Староватов Түҥ, Чуона уонна Кэмпэндээйи үрэхтэргэ алмаас баарын туһунан суруйан, ССРС Наркомцветмет комиссариатыгар ыыппыта өр сылларга үлэтэ уонна аата умнууга хаалбыт. Кэмниэ кэнэҕэс, 1947 сыллаахха эрэ Илин (Восточнай) Сибииргэ алмаас тааһы көрдөөһүнү саҕалыыр туһунан уураах тахсар. Инньэ гынан профессор М.М. Одинцов салайааччылаах 1947 сыл тохсунньу 1 күнүгэр алмаас көрдүүр Тунгусскай геологическай экспедиция тэриллэр, онтон 1948 сыл күһүнүгэр аата уларыйан, үс паартыйалаах Амакинскай экспедиция диэн буолар. Уонна субу күнтэн ыла Амакинка суон сураҕырар, таһаарыылаах, киэҥ далааһыннаах үлэтэ саҕаланар.

Саҥа тэриллибит аҕыйах үлэһиттэрдээх паартыйалартан биирдэрин Г.Х.Файнштейн салайан, 1948 сыллаахха Бүлүү өрүс үөһээ (верховье) өттүттэн Ньурбаҕа диэри алмаас саппаастаах сирдэрин көрдөөн чинчийэр үлэни ыытан, 1949 сыллаахха атырдьах ыйын 7 күнүгэр Сунтаар оройуонун Кириэстээх нэһилиэгиттэн 6 км өрө, коса Соколиная диэн сиргэ, Саха сиригэр бастакы алмаас тааһа көстөр. Сезон сабыллыар диэри барыта 22 устуука таас көстүбүтэ биллэр. Үлэлиир усулуобуйа төһө даҕаны ыараханын, харчы кырыымчыгын аахсыбакка, алмаас көрдөөһүнүгэр санааларын ууран үлэлээбиттэрин түмүгэр Сүлдьүкээр сиригэр 1951 сыллаахха Моркуока, Ыгыатта уонна Ахтаранда үрэхтэргэ күндү таастар саппаастара баара биллибитэ. 1953-54 сылларга Саха сиригэр полевой усулуобуйаҕа 128 нүөмэрдээх паартыйа (начальник С.М.Журавлев, кылаабынай геолог Ю.А.Кудрявай) аан бастакы байытар (обогатительнай) фабрика үлэтин саҕалаабыттар. Кылгас кэм иһигэр элбэх алмаас саппаастаах, россыпной Ирэлээх сирин булбуттар уонна манна олоҕуран Амакинскай экспедиция чинчийбит үлэтин түмүгэр Сунтаар уонна Ньурба оройуоннарыгар элбэх саппаастаах алмаастаах сирдэр дьапталҕа буор анныгар кистэнэ сыталлара биллибитин туһунан 1954 сыллаахха балаҕан ыйын 28 күнүгэр Саха сирин ССКП Обкомугар, Сэбиэскэй Союз Геология министиэристибэтигэр иһитиннэрии барбыт. Ол курдук Амакинскай экспедиция үлэтэ кэҥээн, 1954 сыл бүтүүтэ 31, ол иһигэр 20 көрдүүр-чинчийэр, паартыйалаах буолар.

Кылгас кэмҥэ пироптары тэҥнээн көрүүлэр күүстээх үлэ түмүгэр Ленинградтааҕы университет профессора А.А.Кухаренко уонна 26 нүөмэрдээх паартыйа хотуна Н.Н. Сарсадских үлэлэринэн сиэттэрэн пиропнай көрдүүр ньыманы туттан геолог Л.А. Попугаева 1954 сыл атырдьах ыйыгар СССР-ка бастакы кимберлитовай «Зарница” туруупканы, 1955 сыл бэс ыйыгар 132 нүөмэрдээх паартыйа геологтара Юрий Хабардин салайааччылаах Кыра Ботуобуйа оройуонугар - «Мир” туруупканы, В.Щукин - «Удачнай” туруупканы, онтон 1960 сыллаахха геологтар В.Т. Изаров, К.Г.Ноговицын, Е.Д. Чернай, А.К.Кручик, М.А.Романчиков, В.И.Ульянов, Б.Н. Афанасьев - “Айхал” туруупканы арыйбыттара.

1956 сыл ахсынньы 1-3 күннэригэр буолбут XII партийнай конференцияҕа партия райкомун бастакы сэкиритээрэ Д.Т.Данилов дакылаатыгар 1950-54 сс. Бүлүү, Марха, Өлөөн, Муна өрүстэргэ Амакинскай экспедиция геологтара алмаас таастаах сирдэри булбуттарын туһунан аан бастаан иһитиннэрбиттэр. Онтон Компартия XX съеһин матырыйааллары-гар "Выявленные месторождения алмазов создали надежную сырьевую базу для организации в СССР крупной алмазодобывающей промышленности” диэн этии хаһыаттарга бэчээттэммит. Бу барыта аҕыйах сыл иһигэр күргүөмнээх үлэ түмүгүн «открытие века” диэбиттэр.

Саха сиригэр алмаастаах сири көрдөөһүн үлэтэ хара саҕаланыаҕыттан Ньурба, Сунтаар, Өлөөн нэһилиэктэрин уонна оройуоннарын салайааччылара, колхозтар бэрэссэдээтэллэрэ, олохтоох нэһилиэнньэ сүрдээх көхтөөхтүк көмөлөһөн барбыттара. 1949 сыл алтынньы ый 20 күнүгэр Саха АССР миниистирдэрин Сэбиэтин бэрэссэдэлэ В.А.Протодьяконов илии баттааһыннаах» Об оказании помощи партии №1 Амакинской экспедиции Министерства геологии СССР” диэн уураах тахсар. Бу уурааҕынан экспедиция тойотторо үлэһиккэ наадыйдылар даҕаны эбэһээт колхуостаахтар үлэлии барыахтаахтарын туоһулуур дьаһал буолар. Маны таһынан экспедицияны оттук маһынан, этинэн, арыынан, тутуу маһынан толору хааччыйыахтаахтар уонна атынан, табанан геологтарга ананан кэлбит таһаҕаһы таһыахтаахтар эбит.

Олохтоох колхозтаах дьоннорбут геологическай паартыйаларга каюрдарынан, сирдьиттэринэн, оробуочайдарынан уонна аҥардас таһаҕас таһаахынынан эрэ муҥурдаммакка, хаһан даҕаны истибэтэх, харахтаан көрбөтөх үлэлэригэр шурфа хаһыытыгар, кумах хостоохунугар, ону сууйааһыныгар, хайа проходчиктарынан үтүө суобастаахтык үлэлээбиттэр. Шурфаттан хостообут кумахтарын ат уонна таба көлөнөн аны руданы мунньар сиргэ илдьэн сүөккүүллэр. Оччотооҕу паартыйалар салайааччылара уонна үлэһиттэр олохтоох дьону булугас өйдөрүн, сатабылларын, түҥ тайҕаҕа карта ойуутун курдук тыргылла сытар ыллыктары, суоллары арааралларын, Бүлүү, Марха өрүстэр харгыларын эндэппэккэ билэллэрин, кинилэр курдук сирдьиттэрдээх, хоһуун үлэһиттэрдээх буолан алмаастаах сирдэри булбуппутугар төһүү күүс буолбуттара уонна "Они учили ездить на оленях, ходить по тропам, добывать пищу, охотиться, рыбачить” диэн махтаналлар эбит. Экспедицияҕа кыра даҕаны кэмҥэ үлэлээн ааспыт дьоннор экспедиция араас омуктарын кытта тэҥҥэ алтыһан үлэлээбиттэрин, Амакинскай экспедиция улаатан-кэҥээн оччотооҕу Ньурба куорат тииптээх бөһүөлэк буолбутугар улахан кылааттарын укпуттарынан киэн туттан ахтан-санаан ааһаллар. Дьэ, уонна биири санаан көрүҥ эрэ: хаһан даҕаны сахаттан, эбэҥкиттэн атын омуктары көрбөтөх дьон хайдах кэпсэтэн, өйдөһөн сылдьыбыттара буолуой... санаан даҕаны көрдөххө «язык жестов” көмөлөстөҕө буолуо.

Билигин устуоруйа өссө биир саһарбыт лииһин арыйан өҥөйөн көрүөххэйиҥ: 1950 сылларга ” Хатыы” колхозтан 4 көстөөх сиргэ Марха өрүс уҥа биэрэгэр Амакинскай экспедиция 42-с нүөмэрдээх паартыйата Озернай диэн бөһүөлэги үөскэппит. Начальнигынан бастаан уһун уҥуохтаах Чернопятов диэн киһи, онтон 1952 сылтан Н.А.Трифонов ананан үлэлээбит. Иккис, геологтар Северный диэн бөһүөлэктэрэ олохтоох дьоннор олорор уруккута «Улахан Күөл» колхозтан 4 биэрэстэлээх тумул хайа аннын чуга-ныгар баар эбит уонна 1956 сыл сэтинньитигэр Өлөөн геологическай паартыйатыгар холбоһон көспүттэр. Үһүс, Ыгыатта өрүскэ, Хатыыттан 10 көстөөх сиргэ 164-с нүөмэрдээх Рогалев Ф.И. начальниктаах, 1955 с. ойуур баһаара сиэн, күл-көмөр гыныар диэри Таежнай диэн бөһүөлэккэ олорбуттар. Төрдүс, 129 нүөмэрдээх паартыйа, урукку «Хатыы” колхуос бэрэссэдээтэлэ Иван Нилович Иванов ахтыытын көрдөхпүтүнэ, Севернайтан Марха өрүһүнэн үөһээ 50 көстөөх сиргэ Маай түбэтигэр Зверев бэрэстэбиитэллээх Дымок диэн геологическай бөһүөлэги тэринэн олорбуттар диэн уонна 1956 сыл күһүнүгэр бу паартыйалар Өлөөҥҥө көһөн барбыттарын кэннэ олохтоохтор геологтар дьиэлэрин көтүрэн бэрэбинэлэри уунан уһуннаран Маалыкайга, Хатыыга олорор дьиэ туттубуттар. Оттон алмаас көрдөөһүнүн кыттыылааҕа Малдьаҕар нэһилиэгин олохтооҕо Мария Гаврильевна Миронова суруйан хаалларбыт ахтыытыгар Эҥээрдэккэ Хонуу Көлүйэҕэ 1949-50 сс. Амакинскай экспедиция 129-с нүөмэрдээх, Белов Владимир Борисович начальниктаах паартыйа үлэлээн ааспытын туһунан суруйар. Онтон 1957 сыллаахха ити паартыйа Накыын уонна Хаймыйа икки ардыларыгар Подпорожнайга базаланан үлэлээбит. Ити сылларга кураанна-ан от кыайан үммэккэ, Эҥээрдэккэ от оттоон субай сүөһүү уонна үлэһиттэр үүт иһэн эбинэллэригэр диэн аҕыйах ыанар ынахтары кыстатан турбуттар. Маны таһынан Эҥээрдэк Чомпоругар Амакинскай экспедиция паартыйата олохсуйан үлэлээбит. Чомпорукка айанныылларыгар аара Хаалыҥ диэн сиргэ хонон икки күн устата айаннаан тиийэллэр эбит. Бастаан Малдьаҕар сиринэн-уотунан суолланан, онтон кэлин Маалыкайынан, Хатыынан сылдьар буолбуттар. Ити сылларга экспедиция таһаҕаһа сорох сирдэргэ таһыллан баран, бириһиэнинэн сабыллан өр кэмҥэ сытарын иһин, булчуттар түбэстэхтэринэ хаарын алдьатымаары аанан баран хоноллор эбит. Колхозтаахтар паартыйа дьонугар сүөһү өлөрөн атыылыылларын таһынан сорох дьыл ордор дохуот эттэрин, бэргэһэ, үтүлүк, ичигэс таҥас тигэн атыылаан-атастаһан бородуукта, эрэһиинэ саппыкы уонна наадалаах тэриллэрин булуналлар эбит. Олохтоох дьоннор Малдьаҕар сиригэр Амакинскай экспедиция олохсуйан үлэлээн ааспытыгар хардарыта эргинсэн абыранан олорбуттарын туһунан истиҥник санаан–ахтан сурукка тиһэн хаалларбыттар.

Александр Михайлович Степанов (Сөккөөн Өлөксөөн)

Алмааһы көрдүүр-чинчийэр Амакинскай экспедицияҕа 1949-1956 сылларга олохтоох дьоннор үлэлээн ааспыттара гынан баран, элбэх киһи умнууга хаалбыттарын өйдөөн, Бастакы Президеммыт М. Е.Николаев 1992 с. ахсынньы ый 11 күнүнээҕи уураа-ҕынан алмаас хостоохунугар доруобуйаларын харыстаабакка ис дуу-һаларын ууран үлэлээбит олохтоохтору сөргүтэр туһунан оробуочай комиссия тэрийбит. Бу ыытыллыбыт улахан үлэ түмүгүнэн 1993 сыл балаҕан ыйын 13 күнүгэр 403 нүөмэрдээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бырабыыталыстыбата «Об участии местного населения в открытии и разведке алмазных месторождений в бассейне р. Вилюй (1949-1956 гг.)” диэн уураах таһаарбыт. Манна Сунтаар, Ньурба, Өлөөн, Үөһээ Бүлүү, Бүлүү улуустартан, Мииринэй, Дьокуускай куораттар олохтоохторо, уопсайа 758 киһи үлэлээн ааспыттар. Балартан Ньурба оройуонун олохтоохторо 129 киһи (“Участие местного населения в “ открытии века” диэн кинигэҕэ бэчээттэммит испииһэгинэн) баар, ол иһигэр: каюрдар - 8 киһи уонна 2 эрэ киһи таһаҕас таспыт диэн мин “ынахтыы” аа-ҕаа-ыммынан хобдох сыыппара тахсан кэллэ. Бу уопсай 758 киһи алмаас көрдөөһүнүгэр үлэлээбиттэн Ньурба курдук биир бөдөҥ уонна Амакинскай экспедиция олохсуйан үлэлээбит Ньурба бөһүөлэк ньиргийэн-сайдан куорат тииптээх бөһүөлэккэ тиийэ улаатан тэнийиэр дылы баара-суоҕа 129 киһи эрэ үлэлээн хара көлөһүннэрин тохпут буолан тахсаллар. Дьиҥ иһигэр киирдэххэ, ити эҥээр олорбут колхозтаахтар барахсаттар үксүлэрэ даҕаны геологтар алмаас таас көрдүүр таһаҕастарын таһаары кыһынын томороон тымныыларга тоҥон-хаа-han, сайынын өҥүрүк куйааска бырдахха сиэтэ-сиэтэ, эҥин араас сирдэринэн, маардарынан, үрэхтэр бастарынан, түҥ тайҕа ортотунан ындыылаах табаларын, аттарын сиэтэн, эт атахтарынан хааман айаннаан сырыттахтара. Оччолорго, билиҥҥи сайдыылаах кэмҥэ курдук, талбыт техника суоҕуна, тиэйэр-таһар үлэ барыта ат, таба көлөнөн буолара. Манна араас үлэ - мас кэрдиитэ-таһыыта, буор

Амакинскай экспедиция 70 сыла

туманҥа симэлийбэтин туһугар

хаһыыта-таһыыта, сайынын ол быыһыгар сүөһүлэрэ кыһыны кыстаан тахсыахтаах отторун оттоохун үлэтигэр сылдьаллара. Ат, таба көлөнөн төһөлөөх таһаҕаһы төттөрү-таары тасыыттара буолуой... уонна үйэтитиллиэхтээх дьоннорбут күн бүгүҥҥэ диэри ааттара да аатаммакка умнууга хааллылар. Бу уураах толоруутугар алмаас көрдөөһүнүгэр кыттыыны ылбыт дьоннор ааттарын чопчулааһыҥҥа оччотооҕу нэһилиэктэр салайааччылара көһүүннүк сыһыаннаспыттарын түмүгэр испииһэк ситэтэ суоҕа туоһулуур уонна маннык бөрүкүтэ суох көстүү тахсыбыт... Арай манна сүҥкэн үлэни Хатыыттан биһиги бары убаастыыр, билэр энтузиаст киһибит Танхаров И.Я. алмаас көрдөөһүнүгэр үлэлээбит 35 биир дойдулаахтарын букатыннаахтык бу Орто дойдуттан арахса иликтэринэ ылсан хомуйан, бука барыларын испииһэктээн түмэлгэ хаалларбыт. Бу буолар буоллаҕа кэлэр кэнчээри ыччаттарга хаалар өйдөбүнньүк! Эмиэ бу маннык алмааска үлэлээбит биир дойдулаахтарын толору испииһэгин оҥорбут ыаллыы Сунтаар оройуонун Кириэстээх орто оскуолатын учуутала, Алмаас түмэлин директора Марфа Христофоровна Конобулова буолар. Уопсай испииһэккэ киирбит 758 дьонтон Сунтаар олохтоохторо төһө киһи буоларын быһа барыллааһынынан бэйэҕит суоттаан көрүҥ... уонна хомойуох иһин биир даҕаны нэһилиэккэ алмаас көрдөөһүнүгэр кыттыыны ылбыт дьоннор испииһэктэрэ суох. Хата Маалыкайдар хойутаан да буоллар дьоннорун аатын үйэтитиигэ ылсыбыттара киһини үөрдэр.

Аны Бүлүү эбэбит диэки Октябрьскай уулуссаҕа 1960-с сыллар саҕаланыыларыгар оройуон культуратын улахан дьиэтэ тутуллан үлэҕэ киирбитэ. Бу кулуубу кытта сэргэстэһэ маҥан сыбахтаах дьиэҕэ Сеялова Полина Герасимовна ыалынан олорбуттара. Маны тоҕо суруйда диэн соһуйбут буолуохтааххыт... дьэ бу кинилэргэ Лариса Анатольевна Попугаева Нөурбаҕа кэллэҕинэ хонон өрөөн, сынньанан сылаатын таһааран аахар этэ диэн, кыыстара Алевтина Алексеевна Николаева кэпсиир.

“Көрдөөбүт көмүһү булар" диэн өс хоһоонҥо этиллэринии “умнууга” хаалбыт дьону көрдөөн куйаар ситиминэн биллэрии ыытаммын ханна даҕаны ааттара аатламматах дьоннорун туһунан ахтыы суруйан ыыппыттарга махтанабын, оттон суруйбатахтар хаһан эмэ сурукка тиһэн тиксэриэхтэрэ диэн эрэнэбин. Булбут дьоннорбун эһигини кытта билиһиннэриим дуу уонна “отонноотоххо оҥоойук туолар" диэбиттии ахтыылар-бытын мунньан иһиэххэйиҥ...

Мин аҕам Василий Михайлович Степанов бииргэ төрөөбүт улахан убайа Александр Михайлович Степанов (Сөккөөн Өлөксөөн) Нөурба оройуонун 1 Малдьаҕар нэһилиэгэр 1905 сыллаахха элбэх оҕолоох ыалга бастакы оҕонон күн сирин көрбүтэ. Оччолорго ас-үөл, таҥас-сап кырыымчык, мөлтөх кэмигэр ийэлэрэ 14 оҕону төрөөбүтүттэн баара-суоҕа 5 эрэ оҕо ордон хаалар. Абаҕам ыал улахан оҕото буолан уонна ол кэмнээҕи олох ирдэбилинэн сааһыттан эрдэ улаатан, дьиэ ис-тас бүппэт үлэтигэр умса түспүтэ, кыра быраааттарыгар, балтыларыгар дурда-хахха буолбута, кини көрүүтүгэр-истиитигэр киирбиттэрэ. Дьонноро кинилэри иитээри-аһатаары үлэни кытта өрө мөхсөллөрө. Оҕолор бир хараҥаттан нөҥүө хараҥаҕа диэри үлэ үөһүгэр сылдьар нэһилиэк сэбиэтин бэрэссэдэтэлэ аҕаларын аҕыйахта көрөн аһараллара.

Эдэр уолчаан төһө даҕаны төрүөҕүттэн хараҕынан мөлтөх, ис туругунан ыарыһах да буоллар ийэлээх аҕатын, бииргэ төрөөбүттэрин харайталаан, аны тыыннаах хаалбыт 3 быраааттарыгар дьоннорун суохтаппат курдук иитэлээри, аччык, уот-кураан сатыылаан турбут сылларыгар хоргуйары билбэтиннэр диэн, кинилэри харыстаан, колхуос ыарахан үлэтигэр доруобуйатын харыстаабакка, сылайарын да аахсыбакка үлэлиирэ. Аны ол сылдьан сэриигэ аттанаары тылланан көрбүтүн доруобуйата мөлтөҕүнэн сыыйан кэбиспиттэр. Инньэ гынан мобилизацияҕа хапсыбатах. Онтон 1942 сыл бэс ыйын 26 күнүгэр бииргэ төрөөбүт быраата, иккис уол, Нөукулай 1 Малдьаҕар нэһилиэгэр сельсовет исполкомун бэрэссэдээтэлинэн үлэлии сылдьан, бронын көрдөһөн уһултаран туран, уоттаах сэриигэ тылланан барбыта уонна 1943 сыллаахха Курскай тоҕойго сураҕа суох сүппүтүн туһунан абаҕабар сурук кэлбит.Быраатын сүтэрэн төһө даҕаны хараахыннар, кыра быраааттарын Ыстапааны уонна Сэмэни иитэн-аһатан улаатыннарыахтааҕын мүнүүтэ аҥарыгар даҕаны умнара сатамматын кытаанахтык өйдүүрэ. Аны 1945 сыллаахха муус устар ыйга эбэлээх эһэтигэр иитиллэ сылдьар бииргэ төрөөбүт быраата Баһылай (үһүс уол) сэриигэ ыҥырыллан барбытыгар дуулаата аймана долгуйар. Бу барыта биир эдэркээн киһи дьарамай санныгар сүктэриллэр.

Сэрии ыарахан сыллара бүппүтүн кэннэ эйэлээх олох саҕаламмыта. Нэһилиэк эр дьоно үксэ сэриигэ баран аҕыйах киһи төрөөбүт сиригэр-уотугар төннөн кэлбиттэрэ. 1949-50 сыллар саҕаланыыларыгар “Коминтерн” колхуоска үлэлии сырыттаҕына сир баайын көрдөөччүлэр Нөурба Малдьаҕарын сиригэр тоҕо анньан кэлбиттэрэ. Балар аһылыктарын, наадыйар сэптэрин-сэбиргэллэрин атынан таһарга экспедиция паартыйалара колхоз бэрэссэдээтэлэ Николай Иванович Степановы кытта дуогабардаһан ат көлөҥу уонна онно үлэлиир колхозтаахтары ылар эбиттэр. Түҥ ойуурга туох суола-иинэ кэлиэй? Туохтан да иҥнибэт, үчүгэй-куһаҕан суолга наадыйбат, арай иннин эрэ диэки дьүккүйэр ат көлөтө буоллаҕа. Дьэ санаан да көрдөххө бу эмиэ чэпчэкитэ суох үлэҕэ абаҕам Өлөксөөн сылдьыбыта. Былыргы киһи хантан ылбытынан санаа хоту ичигэс халыҥ таҥаһа суох буолан, кыһынын томороон тымныыга силиитигэр тиийэ тоҥон, сайынын киһи кыайан тыыммат бырдаҕын быыһынан хайаан даҕаны экспедицияҕа таһаҕаһы тириэрдэн биэриэхтээҕэ. Ирдэнэр сокуон кытаанаҕа сүр буоллаҕа. "Хата атым чычаас, үчүгэй буолан утуйан сынньанан ылар этим, - диэн кэпсиир буолааччы. - Араас омук дьоно үлэлиир буоланнар, бэркэ диэн миигин үөрэ-көтө көрсөн, аһатан ыытааччылар». Атынан унньуктаах уһун айан буолан, аара Эҥээрдэккэ тохтоон-өрөөн, сынньанан, атын сынньатан аахар эбит. Бу билигин санаатахха, Накыын алмаастаах сирин чинчийэ сылдьар экспедиция дьоно эбиттэр. Быраааттарын соҕотоҕун иитэрин уонна алта оҕолоохпун диэн өйүттэн айан кэпсээбитин кэннэ, аны үлэһиттэр Өлөксөөнү аһынан уолаттаргар уонна оҕолоргор диэн аһылык кэһиилээн, өлүүлээн ыытар буолбуттар. Оннук эмиэ биир сиринэн айанныыр суолуттан туора тахсан, Саня диэн кэриэй киһитигэр тохтоон үссэнэн аахар эбит. "Куруук олус минньигэс миннээх уонна эт бэрэскилээх буолар этилэр. Онтон биирдэ аһаан бүтэн олордохпуна «мне помоги, Саня” диэн көрдөспүтүгэр быһа гыммакка батыһан таҕыстым. Ампаарын аанын аспытыгар көрбүтүм өлбүт ыттар таҥнары ыйанан тураллар этэ. Ону хас даҕаны ыты түһэрсибитим уонна ыйыттым: ”Эһиги ыт этин сиигит дуо?” - диэбиппэр, "оттон эн эмиэ ыт этиттэн буһарыллыбыт аһылыгы сии сылдьаҕын, ыт этиттэн оҥоһуллубут аһылыгы аһаатыҥ» диэбиттэригэр, хараҕым олоҕуттан тахса сыһыар диэри төттөрү таһаара сатаан сордоммутум", - диэн аҕалара ороҥҥо ыалдьа сытан кэпсиирин кыра оҕолоро остуоруйа истэр курдук айахтарын атан олорон олус чуумпуран истэр эбиттэр. Ыт этин сиэтэллэрин билэн баран уонна биирдэ даҕаны сылдьыбатах.

Аҕалара кимниин сылдьыбытын оҕолоро билигин өйдөөбөттөр. Экспедиция үлэһиттэригэр тиийэн баран «алмаас таас диэн хайдах таас буоларын биһиги көрүөхпүтүн баҕарабыт” диэн көрдөспүттэригэр, туох эрэ иһиккэ кута сылдьалларын аҕалбыттар. "Мин көрдөхпүнэ, таас-таас курдуга, туох даҕаны уратыта суох курдук этэ, - диэбит. - Уонна хаспыт оҥкучахтара дириҥ да дириҥ бара турар. Төһө дириҥин билбит суох. Ону хаһан бүттэхтэринэ аҕыйах титириги быһыта сынньан сабан дуомнууллара. Кэлин онно төһелөөх кыыл түһэн өлөрүн айбыт бэйэтэ билэн эрдэҕэ”, - диэн кэпсээн аһардар эбит. Абаҕам Өлөксөөн экспедиция араас омук үлэһиттэрин кытта алтыһан үлэлээбит буолан нууччалыы иҥнигэһэ суох наадалаах боппуруоһун барытын быһаарсар этэ.

Өлөксөөн Мэхээлийэбис 50 сааһыгар диэри кэргэннэммэккэ сылдьан баран, саҥаспын, Нөурба улууһун Өҥөлдьөтүттэн төрүттээх Мария Софроновна Иванованы көрсөн сүрэхтэринэн сөбүлэһэн, харахтарынан хайҕаһан ыал буоланнар, фермалары кэрийэн, ыалларга дьукаах олорон үс кыыс, үс уол оҕоломмуттара. Абаҕам экспедиция дьонуттан быраааттарын аһатаары аһылык бэриһиннэрээри ойоҕо, оҕото суох сылдьан» алта оҕолоохпун диирим тылбар киирэн билигин чахчы алта оҕолонон олоробун”, - диэн мичээрдээн кэбиһээччи.

“Аҕабыт сытыары сымнаҕас майгылаах, аҕыйах лоп-бааччы саҥалаах, бэйэтигэр сөп эттээхсииннээх, үрдүк көнө уҥуохтаах киһи этэ. Хаһан даҕаны аҕалаах ийэбит биһиэхэ хаһыытаабыттарын, куоластарын соноппуттарын олох өйдөөбөппүт, дьиэбит иһэ куруук сырдык, ыраас, оҕо саҥатынан, үөрүүтүнэн толору буолааччы. Хараҕынан мөлтөхтүк көрөр уонна ыарытыйан сытар буолан, бэйэтин оронун утары турар ийэбит оронугар оҕолорун олордуталаан ойуон хаһыатыттан саҕалаан саха суруйааччылар халыҥ кинигэлэригэр тиийэ добдугураччы аахтарар идэлээх этэ. “Добдугураччы өйдөнүмтүөтүк Зина ааҕар буолан үксүн кини ааҕар этэ. Миигин “сатаан аахпаккын” диэн сэмэлиирин иһин түргэнник хаар күрдьүбүтэ, мас көтөхпүтэ буолан уонна дьиэ тас үлэтин толорбута буолан үөрүүбүнэн таһырдьа ыстанар этим. Онтон балтым Шура сааһынан кыра буолан истээччи эрэ буолааччы. Аҕам өйдөөх да оҕонньор эбит. Ол биһигини аахтаран ааҕарбытын тупсарар эрэ буолбатах, элбэҕи билэр-көрөр, үөрэхтээх дьон буола улааттыннар диэнинэн салайтардаҕа. Хата остуоруйа ааҕарбын туохтааҕар да ордорор этим. Аҕабыт барахсан төһө да ыарытыйдар мин оскуолаҕа 1 кылааска үөрэнэ киирэрбэр, Нөөлбүктэ диэн сиргэ турбут Нөурба улууһугар байыаннай комиссарынан үлэлээбит Василий Захаров дьонун дьиэтигэр ааҕар балаҕан, маҕаһыын буолан турбут дьиэни «хата кыра сыанаҕа атыыластым» диэн үөрэн-көтөн кэлбитэ уонна көтүрэн аҕалан Тэҥкэҕэ тутан, оскуола тиэргэнигэр олорбут кыараҕас дьиэбититтэн көһөртөөн аҕалбыта оҕо сааһым биир умнуллубат түгэнэ этэ. Биһиги, оҕолор, кип-киэҥ, сып-сырдык улахан дьиэҕэ киирэн «ауу!” диэбиппит ой дуораана буолан кулгаахпар билигин даҕаны иһиллэргэ дылы гынар, - диэн кыыстара Елена Александровна Степанова ахтан-санаан кэпсиир. - Аҕабыт төрүөҕүттэн ыарыһах да буоллар, ыалдьабын диэн биирдэ даҕаны эппэтэҕэ уонна сыппатаҕа, куруук үлэ үөһүгэр сылдьыбыта».

Сэрии саҕанааҕы оҕолор дьоллоох оҕо саастарын билбэккэ улааппыттара. Улахан дьону кытта тэбис-тэҥҥэ, сороҕор ордук даҕаны үлэлээн, Ийэ дойдубут туһугар диэнинэн салайтаран, норманы таһынан бэйэлэрин харыстаабакка, атын дьоҥҥо холобур буолар курдук үлэлиир этилэр. Саҥаһым Мария Софроновна, абаҕам Александр Михайлович сэрии сылларыгар таһаарылаахтык, бэриниилээхтик үлэлээбиттэрин иһин Сталин мэтээлинэн 1946 уонна1947 сылларга наҕараадаламмыттара. Хайдахтаах ыарахан кэмҥэ көлөһүннэрин тоҕон, тоҥору, аччыктыыры билэннэр, илиилэрин хара үлэттэн араарбакка үлэлээн аастыттарын бу түөскэ кэтиллэр мэтээллэр туоһу буолан «кэпсииллэр.

Кэлин Александр Михайлович доруобуйата биллэрдик мөлтөөбүтүгэр оскуолаҕа оһох оттооччу буолбута. Бу эмиэ эттэххэ эрэ дөбөҥ курдук. Өрөбүл күнэ суох мас хайытан, кылаас аайы баар оһохтору сарсыарда эрдэттэн саҕалаан күнү быһа оттуохха диэтэххэ, билигин бу олорон санаатахха, ылбычча киһи үлэлээбэт ыарахан үлэтэ эбит. Ол мас хайытан оһох оттторун таһынан, бүтүн оскуола бөҕүн хомуйуу, кыһын тиэргэн хаарын күрдьээһин эмиэ Өлөксөөн үлэтигэр киирэрэ. Аны бу оһох оттор маһа инчэҕэй буоллаҕына, эмиэ биир туспа эрэй буолар эбит этэ.

Саҥаһым Мария Софроновна үтүөлээх сынньаланҥа тахсыар диэри оскуолаҕа дьиэ суруйааччынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Күндү ийэтэ киниэхэ күн сырдыгын көрдөрөөрү сырдык тыына быстыбыт. Инньэ гынан саҥаһым барахсан ийэ тапталын билбэккэ, иннигэр-кэннигэр эрэнэр, өйөнөр, көмүскэтэр киһитэ суох буолан аччыктаан, тоҥон-мунҥнанан ыалы кэрийэн хамначчыттаан, 10 сааһыттан аймахтарыгар сүөһүлэрин көрөн кыһалҕалаахтык улааппыт. Соҕотох бэйэтэ абаҕабын Өлөксөөнү көрсөн алта оҕоҕо күн сирин көрдөрөн бэлэхтээбитэ.

«Ийэлээх аҕабыт биһигини куруук үөрэтэ-такайа, үлэҕэ сыһыаран ииппиттэрэ. Билигин бары кэриэтэ эбээ, эһээ буолан олоробут. Ийэбит Мария Софроновна, аҕабыт Александр Михайлович (Сөккөөн Өлөксөөн) Степановтар биһиэхэ оҥорбут үтүөлэрэ умнуллубат өрүү ыраас, сырдык санаа буолан сылдьар. Кинилэр ааттарын ааттатар 15 сиэн, 13 хос сиэн бааллар”, - диэн оҕолоро дьоннорун иһирэхтик санаан кэпсииллэр.

(Салгыыта бэчээттэниэ)

СТЕПАНОВА-КАРЕТНИКОВА
Наталья Васильевна

«Ньурба»
2023 с. ахсынньы 14 күнэ, № 49 (12073)
огнинюрбы.рф

Андрей ШИЛОВ

Үүнэр көлүөнэ анал пуондата

Кэлэр кэм туһугар

2020 сыллаахха СӨ Үүнэр көлүөнэ пуондата “Кэлэр кэм туһугар” диэн 2021–2025 сылларга үлэлиир тус сыаллаах бырагыраааманы бэлэмнээн, АЛРОСА хампаанньа угар үбүн суотугар олохчо киллэрэ, айа-тута сылдьар. Ол чэрчитинэн пуонда бары тэрээһиннэрэ олохчо киирэллэр.

Сайдыы туһаайыллар хайыс-хатыгар үөрэх уонна билим, дьиэ кэргэн уонна оҕо аймах көмүскэлэ, успуорт уонна культуура, экология уонна кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэри өйүүр тирэх суолталаах эйгэлэр киирсэллэр. Пуонда бигэ тирэхтээҕин өйдөөт да, тута үүнэр көлүөнэни кытта үлэни тиһиктээхтик уонна киэҥник хабан ыытарга ылсыбыта. Тус сыаллаах пуонда АЛРОСА өйөбүлүнэн, ылсыбыт миссиятын хайдах толорон иһэрин пуонда Тус сыаллаах бырагыраамаларга управлениетын начаалынньыга Сардаана Попова билиһиннэрдэ.

“Биһиги биисинэс, судаарыстыба уонна социальнай партнёрдар күүстэрин, кыахтарын түмэн, кииннээн, дьоһун суолталаах инновациялаах компоненнары тэрийии нөҥүө, үүнэр көлүөнэ урутаан сайдыытын эко-тиһигин оҥорорго дьулуһабыт. Бырайыактарбыт уонна тэрээһиннэрбит тутаах партнёра – АЛРОСА хампаанньа”, – диир кини.

Тус сыаллаах бырагыраама чэрчитинэн, үлэ түөрт сүрүн хайысханан барар: оҕо уонна ыччат, экология, кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэри уонна олохтоохтор көҕүлээһиннэрин өйөөһүн уонна аныгы ирдэбилгэ эппиэттиир уопсастыбаннай туоналары тэрийиигэ көмөлөһүү.

“Биһиги оҕо аймах уонна ыччат кыаҕын урутаан сайыннарарга сөптөөх усулуобуйаны тэрийэргэ үлэлэһэбит. Ол иһигэр, үөрэх, билим, культуура уонна успуорт эбийиэктэрин туттарабыт. Ол кэнниттэн оҥоһуллубут инфраструктура төрүтүгэр билимҥэ тирэҕирбит көдьүүстээх ньымалары туһанан, үүнэр көлүөнэ бары өттүнэн сайдарыгар тирэх буолар, дьиҥ көдьүүстээх көмө мэхэньиисимнэри олохчо киллэрэбит, – диэн Сардаана Попова анаан бэлиэтиир.

Оҕолор – креативнай индустрияҕа

Саха сирин олохтоохторо креативнай индустрия эйгэтигэр үлэлэһэр Билим дьоҕус академиятын, Үүнэр көлүөнэ пааркатын бырайыактарын бэркэ диэн билэллэр. Оҕолор биир бырайыакка кыттан баран, өссө атыҥҥа эмиэ кыттар баҕалаахтара көстөр.

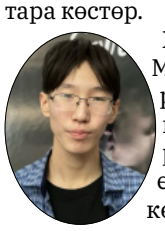

Холобур, “КиноМАНиЯ” үөрэх бырагыраааматыгар кыттыбыт, Харысхан Амбросьев: “Дьокуускайга көһөн кэлиэхпэр диэри мин Ньурба куоракка Оҕолору эбии үөрэхтээһин киинигэр дьарыктаммытым. Манна кэлэн баран, бырагыраамалары оҥоруу куруһуогар киирбитим. Ол сылдьан үөрэнээччилэр кылгас метражтаах киинэлэрин бэстибээлигэр кыттыбыппар сэртипикээт туттарбыттара. Хара аанытан бэйэм киинэни таҥааччы эбэтэр сценарий суруйааччы буолуохпун баҕарарым. Оттон миэхэ манна “артыыстыыр маастарыстыбаҕа дьоҕурдааххын” диэбиттэрэ. Мин онно дьарыктаммыппын олус биһирээтим, бэйэбэр сонун үөрүйэҕи арыйдым, диктор ускуустубатын сөбүлээтим. Итиннэ дьарыктаныы миэхэ бэйэбэр эрэли сахта, онон “креативнай индустрия эйгэтигэр дьарыктаныахпын сөп эбит” диэн санаам бөҕөргөөтө. Ону тэҥэ уруһуйдуур уонна бырагыраама оҥорор дьарыкпын хайаан да салгыыбын. Өссө туох эрэ сонуҥҥа, саҥаҕа холонуохпун баҕарабын. Кэнэҕэһин да Билим дьоҕус акадьыамыйата уонна Үүнэр көлүөнэ паарката ыытар тэрээһиннэригэр үөрүүнэн кыттыам этэ”.

Олоҕу уларытарга бэйэттэн уонна оҕоттон саҕалыахха

Саха сирин олохтоохторо СӨ Талааннаах оҕолору булан, талааннары өйүүр эрэгийиэннээҕи киин үлэтин-хамнаһын, тэрилтэ эспиэрдэрэ оройуон кииннэриттэн саҕалаан, кырыы сытар бөһүөлэктэри тилэри хабан туран, өрөспүүбүлүкэ анаарын кэриҥэ сирин кэрийбиттэрин истэн билэр буолуохтааххыт. Бу бырайыак көмөтүнэн, өрөспүүбүлүкэ элбэх оҕото айылҕаттан бэриллибит талааннарын билэн, салгыы сайыннаран, Саха сирин үрдүк үөрэҕин кыһаларыгар үөрэххэ киирэр кыахтаммыттара: Муусука үрдүкү оскуолатыгар, Дьокуускайдааҕы балет оскуолатыгар уонна успуорт үөрэҕин тэрилтэлэригэр. Бу оҕолор үрдүк аатта-рын өссө да истиэхпит турдаҕа.

“Биһиги ситиһиигэ эрэллээхпит, өрөспүүбүлүкэҕэ киһи хапытаалын сайыннарыыга боччумнаах кылааты киллэрэр кыахтаахпыт санааны кынаттыыр. Кэлэр кэми бары кыттыһан, көмөлөөн оҥоробут!”

СӨ Үүнэр көлүөнэ тус сыаллаах пуондата.

Үүнэр көлүөнэ пуондатын өссө биир суолталаах бырайыага – “СӨ Кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэрин уонна олохтоохтор көҕүлээһиннэрин сайыннарыы кэлим кыаҕын киинэ” диэн баар. Бу Киин кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэри кытта грант өттүгэр эрэ үлэлэспэт, оҕо уонна ыччат эйгэтигэр социальнай бырайыактааһын технологияларын киллэриигэ эмиэ үлэлэһэр.

Кэлим кыах киинин (Единый ресурсный центр) дириэктэрэ Ольга Вешникова оҕолору кытта үлэ туһунан маннык кэпсээтэ: “Кэлим кыах киинин устуоруйата үс сыллааҕыта саҕаламмыта. Үбүлээһин бүддьүөт тас өттүнээҕи источниктартан, ол иһигэр АЛРОСА Үүнэр көлүөнэ пуондатыгар эбии биэрэр үбүттэн, көрүллэр. Бастаан утаа кэмиэрчэскэйэ суох секторы эрэ кытта үлэлэһэн баран, хабар эйгэбит кэҥээн барбыта. Үлэбит-хамнаспыт биир туһунан хайысхата бырайыактаах культуура буолбута. Ол эбэтэр, идиэйэлэри хайдах толкуйдаан, бырайыак гына оҥорор, хантан күүһү, өйөбүлү ылар, көдьүүһү хайдах быһыылаахтык ситиһэр туһунан итиннэ этиллэр. Биһиги бу хайысхаҕа үлэни аан бастакынан оҕолортон, ыччаттан саҕалыыр, үөрүйэҕи кинилэргэ эрдэттэн иҥэрэр наадатын тута өйдөөбүппүт. Онтубут “үүнүүтүн”, “отонун” Үүнэр көлүөнэ паарката үлэлээн барда да, билиэхпит, көрүөхпүт дии саныыбыт”.

Ол курдук, былырыын Кэлим кыах киинэ “Арктика креативнай академията” бырайыагын олохчо киллэрбитэ. Ол чэрчитинэн, Саха сиринээҕи Арктика оройуоннарын оҕолорун уонна ыччатын креативнай үөрүйэҕин сайыннарарга ылсыбыттара. Онно информационнай технологияларга, дизайнҥа, киинэ индустриятыгар, ойуулугу оҥорууга сыһыаннаах барыта киирсэр. Бастакы креативнай туоналары бибилэтиэкэ, түмэл, культуура дьиэлэригэр уонна ИТ-кииннэргэ олохтоон туран, Булун, Усуйаана, Орто Халыма, Эбээн Бытантай, Анаабыр, Муома уонна Өлөөн улуустарыгар арыйталаабыттара. Холобур, Өлөөн бөһүөлэгэр АЛРОСА үбүгэр тутуллубут А.С. Иванов аатынан «Илкит» этно-культуура киинигэр аспыттар. Ити тэрилтэлэр үлэһиттэрин уонна кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэр тумус туттар дьонун оҕолорго настаабыннааҕынан сыһыарбыттар.

“Бу бырайыак чэрчитинэн, биһиги педагогтар уонна исписэлиистэр кылаастарын үрдэтэр куурустары ыыппыппыт. Кинилэргэ олох аныгы, кыахтаах тэрил бэриллибитэ. Көмпүүтэрдэригэр уонна ноутбуктарыгар биһиэхэ баар оҕону үөрэтиигэ сыһыаннаах, анал лиссиэнсийэлээх бырагыраамалары хачайдаан биэрбиппит. Ону таһынан анаан уһуллубут биидьийэ-уруоктар бааллара. Биһигини кытта оҕолору үөрэтэр араас эспиэрдэр сылдьыспыттара.

Түмүк быһыытынан, Үүнэр көлүөнэ тус сыаллаах пуонда доҕотторун пуорумугар “Өбүгэбит халандаара” диэн бырайыакпытын сүрэхтэниитин тэрийбиппит. Бу – Арктика оройуоннарын культуурунай нэһилиэстибэлэригэр анаммыт оҕолор биидьийэ-үлэлэрин сыыппара-архыыба. Холобур, уус хайдах хомуһу уһааран, таптайан таһаарара, эбээ былыргы остуоруйаны эбээн тылынан кэпсиирэ, иистэнньэҥ таҥас тигэрэ, Табаһыт күнэ хайдах тэриллэрэ курдук олус туһалаах, интэриэһинэй устуулар бааллар. Ити курдук, бииртэн биир саҥа атыл, хардыы оҥоһуллан, ити тэриллибит хамаандалар-быт кэнэҕэһин бэйэлэрэ араас грант түҥэтиллэр куонкурустарыгар кыттар кыахтаналарын уонна кыайалларын ситиһиэх тустаахпыт”, – диир Ольга Анатольевна.

Ити курдук, АЛРОСА холобуругар уонна Үүнэр көлүөнэ тус сыаллаах пуондатын бырайыактарыгар олоҕуран, оҕону уонна ыччаты сайыннарыыга биисинэс туох оруолу ыларын уонна ылыах тустааҕын көрүөххэ сөп. Оттон бу үлэ тирэҕэ, туллар тутааҕа – конструктивнай кэпсэтии уонна хайаан да тиһиктээхтик ыытыллар кыттыгас бииргэ үлэлэһии.

Хаартыскалары СӨ Үүнэр көлүөнэ тус сыаллаах пуондата биэрдэ

Спорт

Кэрэ киһи уола Күүстээх Соппуруон аатынан мас тардыһыытыгар турнир түмүгэ

Ахсынньы 1-3 күннэригэр Октябрьскай нэһилиэк А.И.Пахомов аатын сүгэр спорт саалатыгар киэн туттар биир дойдулаахпыт Софрон Андреев- Кэрэ киһи уола Күүстээх Соппуруон аатын үйэтитиигэ, үгэскэ кубулуйбут мас тардыһыытыгар республиканскай турнир ыытылынна.

Турнир 75 кг үэһэ ыйааһынна мунгутуур кыайыылааҕа Федор Федоров

75 кг диэри ыйааһынҥа мунгутуур кыайыылаах Семен Ануфриев

Турнирга барыта 17 хамаанда кыттыыны ылла. Республикабыт биллэр-көстөр мадыныларa күөн көрсөн, биирдиилээн ыйааһынҥа уонна мунгутуур кыайыылаахтары быһаардылар. Ньурбабыт улууһун спортсменнара түөрт кыһыл көмүс, сэттэ үрүҥ көмүс, икки боруонса мэтээллэри ыллылар.

Тыҥааһыннаах киирсиилэр түмүктэринэн дьахталларга 50 кг диэри ыйааһынҥа: 1 миэстэ – Николаева Ньургуйаана (Ньурба),2 миэстэ – Алексеева Анастасия (Мэҥэ-Хаҥалас,Модун),3 миэстэ – Федотова Кэскилээнэ (Үөһээ Бүлүү)55 кг 1 миэстэ – Алексеева Ирина (Горнай) 2 миэстэ – Григорьева Аксинья (Ньурба) 3 миэстэ – Дьячковская Лера (Чурапчы)

60 кг1 миэстэ – Федорова Саргылана (Горнай-Ньурба), 2 миэстэ – Федосеева Елена (АГАТУ), 3 миэстэ – Антонова Александра (Үөһээ Бүлүү)

65 кг1 миэстэ – Молукова Светлана (АГАТУ, Чурапчы), 2 миэстэ – Алексеева Нюргуяна (Үөһээ Бүлүү), 3 миэстэ – Васильева Марина (Бүлүү)

75 кг1 миэстэ – Алексеева Елена (Хаҥалас), 2 миэстэ – Саморцева Анна (Дьокуускай), 3 миэстэ – Антонова Элеонора (Ньурба, Уус-Алдан)

85 кг1 миэстэ – Лепп Лоредана (Хаҥалас),2 миэстэ – Захарова Виктория (Ньурба)

85 кг үөһэ1 миэстэ – Тарасова Вилена (Үөһээ Бүлүү), 2 миэстэ – Михайлова Татьяна (Үөһээ Бүлүү), 3 миэстэ – Осипова Елизавета (Ньурба)

Эр дьоҥҥо ветераннарга, 65 кг үөһэ ыйааһынҥа: 1 миэстэ – Санников Василий (Үөһээ Бүлүү), 2 миэстэ – Харбанов Анатолий (Ньурба), 3 миэстэ – Собакин Егор (Чурапчы)

75 кг1 миэстэ – Ботуев Гаврил (Үөһээ Бүлүү),2 миэстэ – Ноговицын Сергей (Мэҥэ-Хаҥалас, Модун), 3 миэстэ – Попов Леонид (Бүлүү)

85кг 1 миэстэ – Ноев Александр (Чурапчы), 2 миэстэ – Бубякин Еремей (Уус-Алдан), 3 миэстэ – Охотин Геннадий (Үөһээ Бүлүү)

85 кг үөһэ 1 миэстэ –Васильев Уйбаан (Ньурба), 2 миэстэ - Данилов Сергей (Ньурба), 3 миэстэ - Петров Айал-Дархан (Сунтар)

Эр дьоҥҥо, 60 кг ыйааһынҥа: 1 миэстэ – Прокопьев Дмитрий (Ньурба), 2 миэстэ – Егоров Василий (Ньурба), 3 миэстэ – Корякин Алексей)

65 кг1 миэстэ – Павлов Павел (Сунтар), 2 миэстэ – Софронов Николай (Ньурба), 3 миэстэ – Кириллин Александр (Ньурба)

70 кг1 миэстэ – Пшенников Александр (Өлүөхүмэ), 2 миэстэ – Слепцов Айтал (СВФУ, Чурапчы), 3 миэстэ – Мырьянов Иван (Сунтар)

75 кг1 миэстэ – Ануфриев Семен (Уус-Алдан), 2 миэстэ – Большаков Тимофей (Сунтар), 3 миэстэ – Гуляев Иван (Чурапчы)

80 кг1 миэстэ – Ботуев Айсен (Үөһээ Бүлүү), 2 миэстэ – Мярин Ариан (Томпо), 3 миэстэ – Сдвижков Борис (Амма)

90 кг1 миэстэ – Иванов Юрий (Ньурба), 2 миэстэ – Иванов Леонид (Ньурба)

105 кг1 миэстэ – Михайлов Юрий (Сунтар), 2 миэстэ – Софронов Василий (Ньурба)

105 кг үөһэ1 миэстэ – Федор Федоров (Сунтар), 2 миэстэ - Пестряков Василий (Бүлүү)

Турнир мунгутуур кыайыылаахтарынан: 75 кг диэри ыйааһынҥа – Семен Ануфриев (Уус-Алдан), 75 кг үөһэ ыйааһынҥа – Федор Федоров (Сунтар) тахсан 50 000 солк сэртипикээттэринэн наҕараадаланнылар. Улуус баһылыга А.М.Иннокентьев туруорбут бириһин солбуйааччыта Н.С.Петрова 50 кг маҥнайгы миэстэ кыайыылааҕар, биир дойдулаахпыт Ньургуйаана Николаеваҕа туттарда.

Софрон Андреев аймахтарын анал бириһин телевизоры турнир кыайыылааҕа Айсен Ботуевка, Дьаархан оскуолатын саа сэртипикээтин Прокопьев Дмитрийга туттардылар. Маны тэҥэ, улуус нэһилиэктэрин баһылыктарын, тэрилтэлэрэ, улуустааҕы мас тардыһыы федерациятын, спонсордар, урбаанньыттар, спорт ветераннарын бэлэхтэрэ туттарылыннылар. Улууска ыытыллар күрэхтэргэ нэһилиэктэрбит олохтоох дьаһалталара, тэрилтэлэр, спорду өйүүр улууспут урбаанньыттара өрүү күүс-көмө өйөбүл буолаллар. Кинилэргэ истиҥ махталбытын тириэрдэбит.

Күрэх биир ураты тэрээһининэн турнир бары ыйааһынын чемпионнара сэрэбиэй быһыытынан «Дьаархан нэһилиэгэ» муниципальнай тэриллии туруорбут убаһа бириһин оонньотуу буолла. Кыайыылааҕынан Сунтаар мадьыныта Юрий Михайлов буолла.

Бу курдук биир дойдулаахтарбыт аатларын үйэтитэн, өбүгэ саҕаттан ситимнээн кэлбит сахабыт норуотун төрүт оонньууларыттан биирдэстэрэ, билиҥҥи кэмҥэ аан дойдуга тиийэ биллибит мас тардыһыы көрүҥүн күрэҕэ улууспутугар бэрт сэргэхтик ыытылынна.

Улуустааҕы физическэй култуура пресс-киинэ

Христос Таҥара төрөөбүтэ 2024 сыла буолуо 13 күн хаалла. Ол кэнниттэн 7 күн буолан баран Дьобуруопаҕа уонна бүтүн аан дойдуга Саҥа СЫЛ кэлэр-2024 диэн ахсаннаах. Олох 2024 сыл иннинэ суох этэ-диэбэппит. Баар этэ. Чэ ол хааллын-ырыппаппыт. Ийэ дойдубутугар-Саха Сиригэр төннүөххэ. Чуолаан Ньурбаҕа. Былыр Аканаҕа 1960 сыллаахха мин 1-2 кылаастара үөрэнэр кэмнэрбэр ханна сурук баар да аҕаар бэдик этим. Оҕо сылдьан тугу көрбүтүҥ дириҥник иҥэн хаалар эбит, долоҕойгор. Онтон арыый улааппытым кэннэ, ити 1970-с сыллар диэки быһыылааҕа, арай биирдэ өйдөөбүтүм- саҥа дьылынан-саҥа дьолунан-диэн суруйар буолбуттар этэ. Билиҥҥи эдэр да

Редакция почтата

Саҥа Дьыл дуу?-Саҥа СЫЛ дуу?

саастаах да дьон үксэ ахсынньы 31 күнүттэн тохсунньу 1 күнүгэр буолар түүҥҥэ "саҥа дьылынан!" дэһэннэр һампаан иһэ-иһэ эҕэрдэлэһэллэр. Ити, дьиҥэ, сыыһа. Саҥа сыл диэн өйдөбүлү 1700 сыллаахха Петр 1 Дьобуруоппаттан Арассыыйаҕа киллэрбит. Нууччалар ол иннигэр саҥа сылларын күһүн балаҕан ыйыгар ылаллар этэ. Ону быһаара барбаппын-Бассаапка хаста да быһаарбытым. Үтүүппэр 688 суруйтарааччыбар эмиэ кэпсээбитим. Эбэтэр кэпсиэҕим хатылаан. Дьыл туһунан 100- чэкэтэ суруйдаҕым,- кэпсээтэҕим буолуо. Хаһыакка, араадьыйаҕа, күөх хоппоҕо дуу, хоптоҕо дуу? куйаар ситимигэр сыл аайы хатылыыбын. Ол эрээри тоҕо эрэ саха дьоно соччо өйдөнөн испэттэр. Бэҕэһээ били убайбыт Уйбаан Буурсап Афанаасий Максиимов кинигэтин биллэхпэр-Маалыкайга үйэтигэр һылгыга үлэлээбит 80- тан тахсыбыт Саввинов Степаанныын уонна кини кэргэнинээн ити туһунан кэпсэттим- Дьыл уонна Сыл туох атыннаахтарын, уратыларын. Тыа саастаах дьоно барахсаттар чопчу быһааран биэрдилэр - Хабырылла Уҕаарап Дьыл уонна Сыл диэн кинигэтигэр суруллубутун курдук. Ол кинигэҕэ мин улуу убайым Багдарыын Сүлбэ барахсан ахтыыта эмиэ баар этэ. Бүлүү сүнньүн аарыма кырдьаҕастарын тыыннаахтарыгар баттаһан ыйыталаспыт ахтыыларыгар олоҕурбут дьоҕус кинигэтигэр -Дьыл диэн ЫНАХ ХОТОҤҤО КЫСТЫЫР КЭМЭ-ааттанар. Дьыл уһуна=220 хонук. Алтынньы ортототуттан (кыстык хаар түһүүтүттэн) саҕалаан ыам ыйын 22 күнүгэр-сайын кэлиитигэр түмүктэнэр. Чэ, Сыл уонна Дьыл диэн өйдөбүллэри 101- ис төгүл быһаардым. Онон күндү Ньурбам сахалара уонна Ийэ Дойдубут бары дьиҥнээх сахалара, ахсынньы 31 күнүттэн тохсунньу 1 күнэ үүнэр түүнү "САҤА СЫЛЫНАН!" диэн эҕэрдэлэһиэҕиҥ диэн аһаҕас ыҥырыыбын түмүктүүбүн.

Ньурбаттан һаха омук 3-с Конгреһын Сүбэһитэ, 1999 һылтан Ийэ Тыл көҥүл түмсүүгэ үлэлэһэр Бигэ Өрөкүй Баахынай уола. 2023 сыл. Ахсынньы 12 күнэ. Үлэ иккис күнэ.

IX Спортивные Игры народов РС(Я)

Бастаан саҕалыыр хаһан баҕарар ыарахан буолар...

Бүгүҥҥү суруйуубар Ньурба улууһугар үлэлии турар дьарыктанар саалалар тустарынан дьон-сэргэ туох саналааҕын билиһиннэрэбин. Анал фитнес кулууптар, эрчиллэр саалалар тренердэрин сүрүн сыаллара-соруктара - сааһыттан, кыаҕыттан тутулуга суох, хас биирдии киһиэхэ бэйэтигэр сөп түбэһэр хайысханы талан дьарыктыыра буолар. Бэлиэтээн эттэххэ, Ньурбаҕа дьон өрөспүүбүлүкэҕэ физкультуранан уонна спордунан маассабайдык дьарыктаныыта инники күөҥҥэ сылдьар. Атын ханнык да улууска маннык араас хайысхалаах саалалар суохтарын кэриэтэ. Онон Ньурба дьоно-сэргэтэ бэйэтин көрүнэрэ, олоҕу кытта тэтимнээхтик хардыылаан иһэрэ тута көстөр. Өскөтүн дьарыктаныаххытын баҕарар эрээри, туохтан саҕалыаххытын билбэт буоллаххытына, дьон санаатын сиһилии билсиҥ.

“ПРОФИТ-СТАРТ”

“ПРОФИТ-СТАРТ” фитнес кулууп 2019 сылтан үлэлиир, 4 тренердээх. Биирдиилээн уонна бөлөҕүнэн дьарыктар ыытыллаллар. Быйылгыттан Ньурбаҕа биир бастакынан сайкл хайысхатын киллэрдэ.

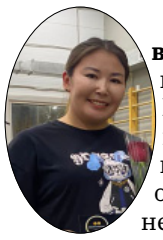

Дина Дойдукова: Мин 5 оҕолоох ийэ, быйыл күһүҥҥүттэн фитнеска сылдьан саҕалаабыппыттан олус үөрэбин. Тренерим Юлия олус холку, хас биирдии кыыска сөптөөх хамсаныылары оҥотторон дьарыктыыр. Фитнеска сылдьыахпыттан тас көрүҥүм эрэ буолбакка, ис туругум, санаам, толкуйум адьас уларыйда. Олус чэпчээтим. Бастаан хамсана үөрэммэтэх киһи, бэйэм көһүйбүт күннэрбин тулуйан туран, туруулаһан биир ыйга 7 кг ыйааһыммын түһэрдим. Эрдэ сэниэтэ суох сылдьар, утуктуур, бириэмэни тутуспакка баҕардаҕым аайы аһыыр эбит буоллахпына, билигин тосту уларыйан үөрэрим, хамсанарым элбээтэ.

Наргиза Львова: Мин идэбинэн медикпин. Кыаммат, бэйэлэрин сатаан көрүммэт дьону кытары үлэлэһэбин. Онно күүссэниэ олус наада. Бэйэбэр сөптөөх спортивнай саала көрдөммүтүм ыраатта. “Профит Старт” баарын туһунан истэн кэлэн билсэн баран, дьарыкпын от ыйыттан саҕалаабытым. Манна оборудованиеларын сөбүлүүбүн, киһиэхэ наадалаах барыта баар эбит. Тренердэр наьаа маладьыастар, бары ыал ийэлэрэ, туспа улэлээх дьон. Ону таһынан биһиэхэ улахан болҕомтолорун ууран, табыгастаах кэммитигэр кэлэн дьарыктыыллар. Билигин бары доҕордуу да буоллубут диэххэ сөп. Сайын буоллун, кыһын буоллун бары бииргэ сынньанабыт, кэнсиэрдэргэ, тэрээһиннэргэ сылдьан сэргэхсийэбит. Кимиэхэ туох кыһалҕалааҕын аһаҕастык кэпсэтэн сүбэ-ама бэрсэбит. Мин Профит Старт сылдьыахпыттан олоҕум хаачыстыбата тубуста.. Түүн үчүгэйдик утуйбат бэйэм, билигин сарсыарданы уубун ханан үөрэ-көтө көрсөбүн.

Саргы Гуляева: PROFIT-START-ка балаҕан ыйыттан сылдьабын. Тренердэрим Надя, Инга киһи кыаҕынан көрөн дьарыктары талан, оҥорон биэрэллэр. Бастаан ыарахан этэ, кыргыттар ыксаппаттар, сүбэ-ама биэрэллэр, сөпкө тыыныы техникатыгар үөрэппиттэрэ.

Үчүгэй көрдөрүүлээх буоллаххына сертификат туттаран үөрдэллэр, саҥа сыал-сорук туруорарга эрчими эбэллэр. Дьарыкпар үөрэ-көтө барабын, көтүттэхпинэ тугум эрэ тиийбэт курдук буолар.

“IMAfit”

Фитнес-студия “IMAfit” начала свою работу с декабря 2018 года. На данный момент в студии работают 4 тренера по 6 направлениям.

Светлана Никифорова: Я пришла в фитнес-студию «Имафит» на пилатес к тренеру Лилии три года назад в возрасте 54 года. Исходная точка: лишний вес (64 кг), сидячий образ жизни, обострение хондроза, боли в спине, шее, головные, в коленях, последний раз занималась спортом в студенческие годы на уроках физкультуры.

В первые же месяцы занятий сбросила около 10 кг, перестало болеть колено, исчезли головные боли, хондроз практически не беспокоит по сей день. Научилась правильно дышать, стала выносливее, намного улучшилось общее самочувствие.

Если раньше я задыхалась с первых минут бега, очень быстро уставала от физических нагрузок, то на соревнованиях ГТО среди служащих района в начале 2021 года обнаружила, что не задыхаясь могу пробежать 2 км, успешно прошла испытания. В апреле 2021 года заняла первое место в своей возрастной категории в отборочном Фестивале ГТО среди служащих республики, в мае 2021 года приняла участие в составе сборной служащих РС(Я) в Фестивале ГТО среди трудовых коллективов РФ в г.Уфа.

В 2022 году решила принять участие в юбилейном забеге в г.Якутск на дистанции 5 км, в 2023 году – в полумарафоне в г.Алматы на дистанции 10 км, очень довольна своими результатами.

Благодаря пилатесу в моей жизни произошло очень много ярких и незабываемых событий. Я очень рада, что, благодаря в том числе стараниям фитнес-студии «Имафит», в нашем районе растет популярность фитнеса, здорового образа жизни, появляются новые студии.

Мария Куличкина: «Имафит» фитнес-студияҕа дьарыктаммытым төгүрүк биир сыл буолла. Бастаан Надежда Владимировна салайааччылаах «Боди балет» хайысханан дьарыктанан саҕалаабытым, онтон «Пилатес»-ка көспүтүм. Аныгы үйэҕэ олорор (хамсаммат) үлэлээх офис үлэһиттэрэ элбэхпит. Күн устата компьютерга олоруу үтүөнү тосхойбото биллэр. Эбиитин «эдэр эрчимнээх» таһымтан тахсыбыт буолан «сүрэх баҕарбытын сүһүөх уйбат» диэн туспа кыһалҕа үөскүүр. Мария Антоновна тэрийбит «Имафит» студията эт-хаан өттүнэн эрчийиинэн муҥурдаммат, чөл туруктаах буолууга аһыыр ас суолтатыгар ураты болҕомто уурарбыт ирдэнэр, сүрдээх эйэҕэс эйгэни тэрийэн дьарыкка сылдьаачылар уйулҕалара сааһыланарыгар көмөлөһөр дии саныыбын.

Тус бэйэбэр Фитнес-дьарык туһата туохханый диир буоллахха, тоноҕос үлэтигэр көмө буоллун диэн нэһирбит былчыҥнаргын уһугуннаран уопсай туругу тупсарар, аһыыр аска ирдэбили күннэтэ тутуһар киһиэхэ сүһүөх ноҕуруускатын аччатыыга туһата мэлдьэһиллибэт.

Дьиҥинэн, ютубка киирэн бэйэҥ талбыккынан дьиэҕэ дьарыктаныахха эмиэ сөп эбитэ буолуо эрээри, Мария Антоновна курдук болҕомтолоох уонна киэҥ билиилээх тренер эрчийэрэ быдан барыыстаах, ону таһынан студияҕа элбэх киһилиин көхтөөх сылдьар тардыһыылаах.

Саина Мартынова: Я начала заниматься зумбой, как только прошло 5 месяцев после родов. У меня было кесарево сечение, поэтому я посчитала зумбу идеальным вариантом, чтобы вернуться в форму, к тому же я человек, которому быстро наскучивают обыденные тренировки, поэтому зумба - это идеальный вариант. Там ты занимаешься под активную музыку и не только тренируешься, но и успеваешь расслабиться. Я хожу с октября и за этот период я приближаюсь к тому, чтобы вернуть свою фигуру в прежнее состояние без изнурительных тренировок и жестоких диет.

Прасковья Алексеева: Мин « IMAfit» фитнес саалаҕа бу сыл олунньу ыйыттан «боди балет» бөлөхтөө Надежда Владимировнаҕа дьарыктанан саҕалаабытым. Сэтинньи түмүгүнэн 16,5 баалы ылан кыайыылаах тахсан чэпчэтиилээх төлөбүргэ сертификат ылбытым. Мин манна сылдьыахпыттан 10-ча кг түһэрдим, хааным баттааһына чөлүгэр түстэ, сүһүөхтэрим ыарыыта уҕараата.

“Energy”

“Energy” Фитнес-студия 2021 сыллаахха аһыллыбыта, Бизнес-инкубатор дьиэтигэр баар. 3 тренер 5 хайысханан дьарыктыыр, маны тэҥэ 45 саастарыттан үөһэ кэрэ аҥардар бөлөхтөрө баар.

Дария Степанова: «Energy» фитнес кулуупка мин дьүөгэлэрбин «сырсан» балтараа ый анараа өттүгэр кэлбитим уонна биир да эрчиллиини көтүппэккэ наһаа сөбүлээн сылдьабын. Мин санаабар, чуолаан дьахталлар тас көрүҥнэрин эрэ тупсараары буолбакка,уопсай доруобуйаларын чэбдигирдэ,бэйэлэрин ис санааларын күүһүрдэ,дисциплиналаах буоларга үөрэнэ ,тус олохторун тупсараргa диэн сылдьыахтарын наада. Киһи киһиттэн үөрэнэр-,ол курдук биһи тренердэрбыт олус үлэһит, күүстээх санаалаах кыргыттар, элбэх оҕолоох ыал далбар хотуттара. Биһиэхэ олус учугэйдик сүбэлээн-амалаан, өйү-санааны сааһыланарга күүскэ көмөлөһөллөр.

Людмила Васильева: Я пошла в фитнес зал «Энерджи» с коллегой просто для интереса и желания укрепить физическую форму в связи отсутствием физических нагрузок и сидячим образом работы.

Из многих направлений выбрала занятия по стретчингу, так как человек я не очень спортивный и не люблю сильные физические нагрузки. В начале ходила через силу, ничего не умела, растяжки никакой. Потом втянулась и сейчас жду с нетерпением каждое занятие. Если по какой-либо причине не могу посетить, организм прямо требует нагрузок. Занятия с тренером дают отличные результаты. После года занятий могу сказать, что организм уже приспособился и стал гибким, чувствую себя очень легко и свободно. Это также отличный способ снять умственное напряжение и улучшить психологическое состояние. Также занятия дают знакомство с новыми людьми и общение.

Надежда Матвеева: Вот уже второй год занимаюсь в фитнес зале Энерджи. Как и остальные впервые решилась прийти с целью сбросить пару кг. Первые тренировки давались с трудом, хотелось все бросить и вернуться в свой обычный ритм жизни. Но постепенно благодаря эмоциональной поддержке тренера, настойчивости в достижении результата и профессиональному сопровождению вес уверенно пошёл вниз. Мой тренер Елена умеет заряжать энергией и давать веру в свои силы. После начала занятий стало легче двигаться, исчезла одышка, обрела новых друзей и знакомых. Сейчас тренировки для меня только в радость!

EGOFIT

“EGOFIT” эрчиллэр саала Ньурбаҕа алтынньыга арыллыбыта.

Москваттан элбэх оборудованиены аҕалан туруордулар. Манна атаххыттан саҕалаан төбөҕө тиийэ барытын эрчийэргэ аналлаах элбэх тренажердар бааллар. 10-тан тахса араас аныгы тренажер баар.

Ньургун Михайлов: Мин «EgoFIT» саалатыгар сылдьыбытым номнуо биир ый буолла. Миэхэ тус бэйэбэр кини турар сирэ уонна үлэлиир чааһа олус табыгастаах буолан сарсыарда оҕолорбун уһуйааҥҥа илдьэ охсон баран манна кэлэн эппин- сиимминн уһугуннарабын, дьарыктыыбын. Киһи наадыйара барыта баар, араас былчыҥнары эрчийэргэ снаряд араааһа, спортивнай аһылык атыытын муннуга да баар. Эрчиллэн тиритэн баран душка киирэн сайҕанан тахсаҕын, бу олус табыгастаах. Үлэһиттэр да көрсүөлэрэ, билбэккин ыйыттахха тута этэллэр, ону таһынан бэйэлэрин идэлэрин толору баһылаабыт дьон. Дьон билэн-көрөн истэҕинэ саала хара сарсыардаттан толору киһи буолара буолуо.

Матрена Апросимова: Үс нэдиэлэ ааста “ЕгоФит” саалаҕа сылдьан саҕалаабытым. Саамай миэхэ табыгастааҕа – ханнык баҕарар кэмҥэр кэлэн дьарыктанаҕын. Администраттордар наьаа учугэйдик үөрэ-көтө көрсөн, барытын быһааран биэрэллэр. Биһиэхэ Ньурбаҕа маннык эти-сиини сайыннарар бастакы анал оборудованиелардаах саала арыллыбытыттан олус үөрэбин.

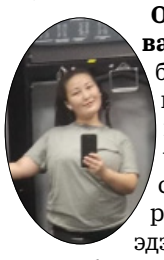

Ольга Маччаева: ”Егофит” саала биир ыйдаах абонемент оонньоппутугар кыайан үөрүүм мунура суох этэ. Тренерим Агния диэн эдэркээн кыыс, олус кыһамньылаахтык дьарыктыыр. Дьон сылдьарыгар усулуобуйа барыта баар. Биһиги Ньурбабытыгар бу курдук биирдэн-биир тупсаҕай саалалар арыллан иһэллэрэ олус үөрдэр.

Зинаида Горбатова: “Егофит” анал эрчиллэр саала арыллыбытыгар олус сэргээбитим. Ол иһин баран илэ хараҕпынан көрөн кэлбитим. Эрчиллэр оборудованиеларын араааһа, саҥата, хаачыстыбата тута сөхтөрбүтэ. Тута ол күн дьарыктана хаалбытым. Миэхэ табыгастааҕа диэн үлэ чааһын кэнниттэн кэлэбин, тренердээхпин. Барытын көрдөрөн, толору толорорбун ирдээн оҥотторон баран тэйэр.

Надежда ЕГОРОВА

Астрологический прогноз

♈ ОВЕН (21.03-20.04)
Перестаньте бороться за признание окружающими ваших старых заслуг, лучше нацельтесь на новые достижения. Середина недели - отличное время для новых деловых знакомств. Не пытайтесь насильно осчастливить близких.

♉ ТЕЛЕЦ (21.04-21.05)
Период апатии останется в прошлом, окружающие оторопеют от вашей энергии, с которой вы броситесь завоевывать мир. Но импульсивность может вас подвести. В выходные к вам могут нагрянуть веселые друзья.

♊ БЛИЗНЕЦЫ (22.05-21.06)
Сбывается все, о чем мечтаете: в любом обществе вы притягиваете взоры противоположного пола, умеете непринужденно и легко вести разговор и все успеваете. Еще немного рассудительности - и мир у ваших ног!

♋ РАК (22.06-23.07)
Главная формула вашего успеха - умение общаться с людьми. Обстоятельства на вашей стороне. Знакомьтесь, обменивайтесь идеями, продвигайтесь вперед и ничего не бойтесь. Не засиживайтесь в четырех стенах.

♌ ЛЕВ (24.07-23.08)
Не дергайте судьбу за хвост. На первое место поставьте вечные ценности. Пересмотрите график жизни, не перенапрягайтесь. Не забывайте говорить «спасибо» судьбе и близким людям.

♍ ДЕВА (24.08-23.09)
Настало время штурма новых высот. Не стесняйтесь блеснуть своими знаниями и умениями. Внимательно прислушайтесь к новым предложениям, все начинания должны быть продуманы. Ну и близким тоже хочется вашего внимания.

♎ ВЕСЫ (24.09-23.10)
Действуйте активно, с огоньком, но не шагайте напролом - и вы добьетесь успеха. Не стоит тратить свои силы на то, чтобы показать, что вам все по плечу. Домашние всегда поймут и поддержат вас.

♏ СКОРПИОН (24.10-22.11)
Настройтесь на практическую деятельность и сосредоточьтесь на результате. Ваши мечты ждут своего воплощения. Держите себя в руках, если не желаете иметь больше врагов, чем друзей.

♐ СТРЕЛЕЦ (23.11-21.12)
В этот период вы ни за что не упустите своей выгоды. Везде вас ждут новые друзья и новые перспективы. Судьба сулит успех в сфере работы, поэтому о делах не забывайте.

♑ КОЗЕРОГ (22.12-20.01)
У вас хорошая интуиция, быстрая реакция, и вы можете воспользоваться своим и чужим опытом. Всегда найдутся люди, которые поддержат вас. Дышите полной грудью и впитывайте все краски жизни.

♒ ВОДОЛЕЙ (21.01-19.02)
Нужные контакты, поддержка друзей вам обеспечены, если вы деятельны и не тратите времени. Не сомневайтесь в своих силах, но и не употребляйте их во вред другим. Это время перелома в вашей жизни.

♓ РЫБЫ (20.02-20.03)
Бурные события ожидаются в личной жизни. Непримиримая позиция и претензии к людям могут сильно осложнить даже проверенные временем отношения. Дорожите тем, что имеете.

Ахтан-санаан аастахха

Далбар хотуттартан биирдэстэрэ

Яковлева-Васильева Анна Кирилловна Ньурба оройуонун Мэҥэдьэк нэһилиэгин Бэрэтигэр холкуостаах кэргэнигэр 1937 сыл балаҕан ыйын 4 күнүгэр, Володя кэнниттэн иккис оҕонон, күн сирин көрбүтэ. Аҕата Кирилэ Сааллаахап олоҥхоһут, тойуксут этэ, ийэтэ Балбаара «Хатыы» холкуос биллиилээх ыанньыксыта.

Аннаны кытта 1956 сылга диэри Хатыы 7 кылаастаах оскуолатыгар бииргэ үөрэммиппит. Холобур, сэттис кылааска үөрэммиттэрэ: Андреев Семен, Васильева Анна, Григорьева Евдокия, Михайлов Трофим, Никифоров Самуил, Романова Анна уонна мин. Кылааспыт салайааччытынан бастаан Еремеева-Платонова Мария Васильевна, онтон үһүс чиэппэртэн Евсеева Ксения Федоровна үлэлээбиттэрэ. Дириэктэрбит Мярикянов Николай Гаврильевич этэ. Старостабыт Анна Васильева, редакторынан мин, чилиэнинэн Евдокия Григорьева, санкомунан Анна Романова этибит. Кылааспыт хаһыата «Дружба» диэн этэ. Юннатскай уонна физкультурнай куруһуоктары Дмитрий Николаевич Степанов, хоровой куруһуогу Николай Егорович Елисеев салайбыттара. Итини тэҥэ «Умелые руки» уонна уруһуй куруһуоктара үлэлииллэрэ.

1955 сыллаахха ахсынньы 22 күнүгэр Ньурбаҕа оройуоннааҕы XII комсомольскай конференция ыытыллыбыта. Ол чиэһигэр биһиги кылааһынан комсомолга киирбиппит. Комсомольскай билиэти райкомол иккис сэкиритээрэ Павел Павлович Никитин (1932–1994 сс.) тахсан туттарбыта. Комсомольскай билиэти марайа суох ыраастык, куруук бэйэҕин кытта илдьэ сылдьыахтааҕыҥ, сүтэриэ суохтааҕыҥ ирдэнэрэ. Ол иһин барыбытыгар велюр таҥастан Васильева Анна саппыйа тигэттээн биэрбитэ. Онтубутун ырбаахыбыт иһинэн кэтэ сылдьарбытын сүбэлээбиттэрэ. Көр, Аанаҥ ол саҕаттан иистэнэр массыынаҕа тигэр дьоҕурдаах эбит. Аана гимнастиканан утумнаахтык дьарыктаммыта. Онтун оскуола биэчэрдэригэр көрдөртүүрэ. Үөрэнэ сылдьан сүүрэргэ, хайыһарга эрчиллэрэ. 1954 сылтан спартакиадаларга кыттан барбыта.

Маалыкайга киирэн орто оскуоланы бүтэрбитэ. Эдэриттэн оскуола, нэһилиэнньэ уопсастыбаннай олоҕор актыыбынайдык кыттара. Олус дэгиттэр, кытыгырас, кыанар буолан, нэһилиэк, оройуон чиэһин көмүскээн спартакиадаларга кылгас да, уһун да дистанцияларга, үрдүгү ыстаныыга, ядро анньыыга куруук инники кирбиигэ сылдьара. Үҥкүүлүүрүн, иистэнэрин олус сөбүлүүрэ. Оскуоланы бүтэрэн баран, хомсомуол путевкатынан төрөөбүт Хатыытыгар 2 сыл Улгуктакаан ферматыгар сибиинньэ көрөөччүнэн үлэлээбитэ. Коммунистическай үлэ ударнига, коммунистическай үлэ ударниктарын өрөспүүбүлүкэтээҕи слеттарын кыттыылааҕа. Оройуон хаһыатын 1960 сыл ахсынньы 31 күнүнээҕи нүөмэригэр редакция бастыҥ сибиинньэ көрөөччүгэ анаан Саҥа дьылынан маннык строканы бэлэхтээбитэ:

Харалталаах кыһамньылаах «Хатыы» кыыһа Аннаҕа Сибиинньэтин иитиитигэр Ситиһини баҕарабыт.

1961 сыл ыам ыйын 11 күнүгэр Анна Васильева сибиинньэ көрүүтүгэр «Бастыҥ опыты туттубаттар» диэн ыстатыйата тахсыбыта.

Бэтэринээр идэтин талан, Омскайдааҕы бэтэринээр институтугар туттарсан киирэр. Үөрэнэ сылдьан 1963 с. бииргэ үөрэнэр доҕоро, олоҕун аргыһа Яковлев Трофим Никифоровичы көрсөн ыал буолбуттара. 1966 с. Маалыкайга олохсуйардыы көһөн кэлбиттэрэ. Быйыл ыал буолан олорбуттара ыам ыйын 1 күнүгэр 60 сыла туолбута.

Үлэтин Маалыкай отделениетын бэтэринээр бырааһынан саҕалаабыта. 13 сыл үлэлээн баран, Маалыкай орто оскуолатыгар животноводство учууталынан 23 сыл үлэлээбитэ. Олус эппиэтинэстээх үлэһит быһыытынан биллэрэ, үтүө суобастаах, үрдүк ситиһиилээх үлэтин элбэх Бочуотунай грамоталар, дипломнар, сибидиэтэлистибэлэр, Эҕэрдэ, Махтал суруктар кэрэһилииллэр.

Умсугуйар биир дьарыга иис буолара. Кылынан, оҕуруонан, быыһыбайынан, түүлээҕинэн араах ы айан иистэнэрэ. Быыстапкаҕа турбут оҥоһуктара Саха сиригэр эрэ буолбакка, Арассыыйаҕа, тас дойдуга (Кубаҕа) тиийэ биллибитэ.

Анна Кирилловна дьиҥ сахалыы тыыннаах, киэҥ-холку, үтүө майгылаах саха Далбар Хотуна этэ. Олоххо күүстээх тардыһыылааҕа.

Бордоҥ нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, Маалыкай оскуолатын Бочуоттаах учуутала, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгуна, Ньурба оройуонун уонна Саха сирин талба талааннаах норуот маастара, Саха сирин Бочуоттаах кырдьаҕаһа этэ.

86 сааһыгар 2023 сыл балаҕан ыйын 15 күнүгэр биһиги кэккэбититтэн туораабыта. Истиҥник саныыр Аннабыт өйбүтүгэр-санаабытыгар өрүү тыыннаах буолуоҕа, кини сырдык холобура эдэр ыччаты үтүөҕэ, кэрэҕэ угуйа туруоҕа.

Иван АНИСИМОВ

Махтал сурук

2023 сыл ахсынньы 5 күнүгэр биһиги тапталлаах аҕабыт, эһээбит, кэргэним, үлэ ветерана, Бордоҥ нэһилиэгин Бочуоттаах гражданина Егоров Михаил Прокопьевич ыарахан ыарыыттан Дьокуускай куоракка сырдык тыына быстыбыта.

Аҕабытын дойдутугар аҕаларбытыгар күүс-көмө буолбут бары аймахтарбытыгар, аҕабытын кытта бииргэ үлэлэспит Маалыкайдааҕы Пожарнай чаас уолаттарыгар, Бордоҥ нэһилиэгин дьаһалтатын кэлэктиибигэр, бииргэ үөрэммит доҕотторбутугар, табаарыстарыгар муҥура суох улахан махталбытын тириэрдэбит. Бигэ тирэхтээх эбиппит диэн санаабыт бөҕөргөөтө.

Маннык хомолтолоох күннэр эһигини тумнан аастыннар.

Дьиэ кэргэҥҥит мэлдьи доруобай буоллун.

Кэргэнэ, оҕолоро, кийиитэ, күтүөтэ, сиэннэрэ.

«Кыталык» КД Саҥа дьыллааҕы тэрээһиннэр чэрчилэринэн корпоративнай биэчэрдэргэ сайаапкалары хомуйан саҕалаата. 80-90 сыллары ахта-саныы “ОдноклассникиНРБ.ру” диэн толору программалаах киэһэни эрэннэрэр.

Б.т. 8914-289-29-12

Ахсынньы 16 күнүгэр “Киэҥ Ньурбам дуораана” диэн Ньурбатааҕы драмтеатрга аһымал кэнсиэр ыытыллар. Киирбит үп Кореяҕа эмтэнэ сытар биир дойдулаахтарбытыгар ыытыллыа. Билиэт сыаната 800 солк.

Б.т. 8914-280-61-42

Ахсынньы 16 күнүгэр 10 ч. Айар үлэ уонна инновационнай технология киинэ валяние техниканан ойуу таһаарарга (Данилова Р.В.) уонна футболкаҕа саҥа дьыллааҕы ойуу түһэрэргэ (Никифорова А.А.) маастар-кылаастары ыытыахтара. Сыаната 800 солк. Б.т. 8914-286-68-91

Кыра саастаах оҕолору дьиэлэригэр, үһүйааннарга, оскуолаларга Тымныы оҕонньор сиэн кыыһа Хаарчааналыын уонна ойуукиинэ геройдара тиийэн эҕэрдэлиэхтэрэ. “В гостях у трех поросят” диэн ааттаах программаҕа араас оонньуулар, үҥкүү-битии, харыйа тула хоровод баар буолуо. Б.т. 8914-289-29-12

Ахсынньы 19-23 күннэригэр Дьокуускай к. 15-16 саастаах уолаттарга биир дойдулаахпыт А.И.Пахомов сырдык кэриэһигэр боксаҕа бүтүн Россиятааҕы аһаҕас турнир ыытыллар. Буолар сирэ: “Триумф” спорт ураҕайа.

«НЬУРБА - ОГНИ НЮРБЫ» хаһыакка ахсынньытааҕы чэпчэтиилээх суруту декадата буола турар.
Бу ый 20 күнүгэр диэри «Почта России» бары салааларыгар уонна үөһээ баар кюар-кодунан киирэн кэлэр 2024 сылга суруйтарыаххытын сөп.
6 ыйга - 555,90 солк.
1 сылга - 1119,98 солк.
1, 2 группалаах инбэлиитэргэ:
6 ыйга - 516,60 солк.
1 сылга - 1039,83 солк.
Сиһилии б.т.: 8914-280-10-88
Кырдьыгы кэпсиир, улуус устуоруйатын тиһэр соҕотох хаһыакка суруйтар

Тапталлаах бырааппыт, убайбыт Түмүк нэһилиэгин олохтооҕо
ЕГОРОВ Иван Алексеевич
Дьокуускай куоракка олорон сохуччу суох буолбутун туһунан курутуйан туран биллэрэбит.
Маартан, Ньурбаттан, Намтан, Дьокуускайтан бииргэ төрөөбүттэрэ, быраатта, балтылара, сиэн быраатта, балтылара

Түмүк нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, Маар орто оскуолатыгар учууталынан, дириэктэринэн үлэлээн аастыт биир дойдулаахпыт
ЕГОРОВ Иван Алексеевич
олохтон туораабытынан аймах билэ дьонугар **Тумук нэһилиэгин муниципальнай тэриллии дьаһалтатын, нэһилиэк Сэбиэтин депутаттарын, нэһилиэк бэтэрээннэрин Сэбиэтин аатыттан** диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Бордоҥ нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, өр сылларга Ст. Васильев аатынан сопхуоска парткомунан, нэһилиэк Сэбиэтин депутатынан үлэлээбит
ЕГОРОВ Михаил Прокопьевич
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр, муниципальнай сулууспа бэтэрээнэ Егорова Любовь Николаевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит. Эһиги аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
«Бордоҥ нэһилиэгэ» МТ дьаһалтата, нэһилиэк Сэбиэтин депутаттара

Күндүтүк саныыр, убаастыыр күтүөппүт, Киирэптэн төрүттээх Маалыкай олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ
ЕГОРОВ Михаил Прокопьевич
ыарахан ыарыы кэнниттэн олохтон туораабытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар кутурҕаммытын тириэрдэбит
Александровтар, Расторгуевтар

Күндү тапталлаах күтүөппүт, Бордоҥ нэһилиэгин олохтооҕо, баһаарынай сулууспа бэтэрээнэ, общественник
ЕГОРОВ Михаил Прокопьевич
ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан балтыбар, эдьиийбитигэр Любовь Николаевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Эдьиийгит Елена Ивановна, Петровтар, Уваровтар, Магамедовтар, Сергеевтар.

Убаастабыллаах табаарыспыт, өр сылларга партийнай тэрилтэҕэ парткомунан, парткабинет сэбиэдиссэйинэн үтүө суобастаахтык, бэриниилээхтик, чиэһинэйдик үлэлээбит
ЕГОРОВ Михаил Прокопьевич
күн сириттэн ыарахан ыарыыттан күрэммитинэн кэргэнигэр Любовь Николаевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр диринг кутурҕаммытын холбуубут.
Михаил Прокопьевич сырдык аатын өрүү өйдүү-саныы сылдьыахпыт.
«Ст. Васильев» сопхуоска бииргэ үлэлээбит табаарыстара

Маар орто оскуолатыгар өр сылларга дириэктэринэн үлэлээбит, нуучча тылын учуутала, кэллиэгэбит, Түмүк нэһилиэгэр сельсовет бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбит нэһилиэк Бочуоттаах олохтооҕо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэҕириитин туйгуна
ЕГОРОВ Иван Алексеевич
ыарахан ыарыыттан эмискэ суох буолбутунан бииргэ төрөөбүттэригэр Ульяна Алексеевнаҕа, Василий Алексеевичка уонна куоракка, Маарга олорор бары аймахтарыгар диринг кутурҕаммытын биллэрэбит. Иван Алексеевич киһи быһыытынан сайаҕаһа, эдэргэ, кырдьаҕаска аламаҕайа, элбэх билиилээх-көрүүлээх учуутал мөссүөнэ биһиги өйбүтүгэр хаалыаҕа.
Маар орто оскуолатын кэлэктиибэ уонна бэтэрээн учууталлара

Дьүөгэбэр Федорова Алевтина Аркадьевнаҕа кэргэнэ, аҕалара, эһэлэрэ
ФЕДОРОВ Егор Никонович
уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан бэйэм кутурҕаммын тиэрдэбин.
Васильева Д.Н.

Бииргэ үөрэммит ытыктыыр дьүөгэбитигэр, табаарыспытыгар Матрена Прокопьевнаҕа тапталлаах оҕото
ИВАНОВ Проня
хомолтолоохтук олохтон туораабытынан курутуйан тураммыт диринг кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Ньурба орто оскуолатын 1979 сыллаахха бииргэ үөрэнэн бүтэрбит оҕолоруҥ

Күндүтүк саныыр, убастыыр доҕорбут, уус-уран самодеятельноспыт кыттыылааҕа
Прокопий Прокопьевич ИВАНОВ
эдэр сааһыгар күн сириттэн хомолтолоохтук барбытынан чугас дьонноругар – салайааччыбытыгар Матрена Прокопьевнаҕа, аҕатыгар Прокопий Прокопьевичка, бары аймахтарыгар, доҕотторугар диринг кутурҕаммытын тириэрдэбит.
А.Я. Овчинникова аатынан «Түһүлгэ» НАДь кэлэктиибэ

II Хаҥалас аҕыс кылаастаах оскуолатыгар бииргэ үөрэммит доҕорбут, Маар олохтооҕо, улахан дьиэ кэргэн туллар тутааҕа
ТИМОФЕЕВ Николай Александрович
ыарахан ыарыыттан эмискэ олохтон туораабытынан диринг кутурҕамамытын Анна Тимофеевнаҕа, оҕолоругар Шураҕа, Ленаҕа, Коляҕа, Марианчиккка уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр тиэрдэбит.
Бииргэ үөрэммит кылааһыннаактара

Бииргэ үлэлээбит кэллиэгэбит
ТИМОФЕЕВ Николай Александрович
сохуччу ыарыыттан биһиги кэккэбититтэн туораабытынан курутуйан туран, кини кэргэнигэр бииргэ үлэлии сылдьар кэллиэгэбитигэр Анна Тимофеевнаҕа, кини оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар диринг кутурҕаммытын биллэрэбит. Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит. Дойдутун буора сымнаҕас сылаас суорҕан буоллун.
«Күнчээн» үһүйаан кэлэктиибэ

Таптыыр аҕабыт, эһэбит, бырааппыт, убайбыт, таайбыт, Ньурбаттан төрүттээх Дьокуускай олохтооҕо, Ньурбатааҕы УПО, Дьокуускайдааҕы уоту утары сулууспа урукку үлэһитэ
АЛЕКСЕЕВ Бурхалей Николаевич
бу дьыл ахсынньы 11 күнүгэр ыарахан ыарыыттан 72 сааһыгар олохтон туораабытын диринҥник курутуйан билэр дьонугар иһитиннэрэбит.
Уолаттара, кийиитэ, сиэннэрэ, Дьокуускайтан, Ньурбаттан бииргэ төрөөбүттэрэ, чугас аймахтара

Бииргэ үлэлиир кэллиэгэбит Никифорова Анастасия Ивановна бииргэ төрөөбүт тапталлаах эдьиийэ
НИКИФОРОВА Александра Ивановна
бу күн сириттэн букатыннаахтык барбытынан уолугар, аймах-билэ дьонугар диринг кутурҕаммытын биллэрэбит.
Маалыкай балыыһатын кэлэктиибэ, бэтэрээннэрэ

Ньурбачаан олохтооҕо Павлова Розалия Алексеевнаҕа кыыһа, оҕото
НИКОЛАЕВА Эльвира
ыарахан ыарыыттан Дьокуускай куоракка олохтон күрэммитинэн кутурҕаммытын биллэрэбит. Кытаатан тулуйуҥ!
Убайаантан балтыҥ Павлова Александра Алексеевна, Күндээдэттэн балтыҥ Кириллина Людмила Алексеевна

«Ньурба»
Главный редактор
ПЕТРОВА
Лена
Ивановна

Учредители:
Правительство Республики Саха (Якутия)
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Издатель:
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Адрес издателя:
677000, г. Якутск,
ул. Орджоникидзе, 31, каб. 124
тел/факс: (8-4112) 34-39-17

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций Управление Роскомнадзора по Республике Саха (Якутия). Регистрационный номер ПИ № ТУ14-00551 от 03.06.2020 г.

Адрес редакции:
678450, РС(Я), Нюрбинский район г. Нюрба,
ул. Ленина, 37.
redakcia06@mail.ru

Телефоны:
менеджер по рекламе:
2-33-32,
+7-914-300-01-37

Отпечатано в редакционно-компьютерном комплексе редакции, типографии газеты «Ньурба-Огни Нюрбы». Время подписания в печать по графику: 17.00, фактически: в 16.30.
Объем 3 печ. л. Индекс ПИ 988. Тираж 683.
Цена 38 руб. Газета выходит 1 раз в неделю: по четвергам на якутском (русском) языках.
За содержание рекламы, объявлений и писем отвечают рекламодатели и авторы. Мнение автора не всегда совпадает с мнением редакции.

Больше информации на сайте